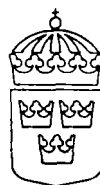

Regeringens proposition

1986/87:97

om de centrala museernas uppgifter och ansvar

Prop.
1986/87:97

---

beslutad den 5 mars 1987.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Gertrud Sigurdson

Bengt Göransson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende. De centrala museerna bör överblicka samlingar av samma slag i landet, tillhandahålla och förmedla expertkunskaper, bedriva utvecklingsarbete och företräda ämnesområdet inom och utom museiväsendet. Av de centrala museerna föreslås vissa museer ges ett sammanhållande ansvar för museiväsendets olika delar. Det särskilda ansvaret bör avse ledning av erforderlig samordning inom resp. del av museiväsendet liksom att företräda området bl. a. gentemot andra samhällsområden. Dessa s. k. ansvarsmuseer bör vara bland de kulturhistoriska museerna historiska museet, Nordiska museet och etnografiska museet, inom området konst statens konstmuseer och inom området naturhistoria naturhistoriska riksmuseet. En förstärkning av dessa museers anslag föreslås med 350 000 kr. per institution.

I propositionen föreslås 5 100 000 kr. anslås till utvecklingsarbete och utvecklingsprojekt inom museiområdet. Medlen bör fördelas av statens kulturråd.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1987

Närvarande: t. f. statsministern Sigurdson, ordförande, och statsråden Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Göransson

Proposition om de centrala museernas uppgifter och ansvar

1 Inledning

I prop. 1983/84:100 (bil. 10 s. 402) anmälde regeringen till riksdagen att det fanns behov av att överväga frågor av övergripande museipolitisk karaktär.

Regeringen uppdrog den 20 december 1984 åt statens kulturråd att utreda de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende.

Kulturrådet presenterade i juli 1986 sitt utredningsarbete i tre rapporter:

- Museisverige – en beskrivning av Sveriges museiväsende utifrån statistiska uppgifter för år 1983 (Rapport från kulturrådet 1986:1),
- Museiperspektiv – 25 artiklar om museerna och samhället (Rapport från kulturrådet 1986:2),
- Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende (Rapport från kulturrådet 1986:3).

En sammanfattning av rapporten Museiförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Rapporten Museiförslag har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Bakgrund

2.1 Tidigare utredningar och beslut

Sedan mitten av 1960-talet har museernas verksamhet och organisation behandlats av flera utredningar. 1965 års musei- och utställningsakkunniga (MUS 65) lämnade förslag i betänkandet (SOU 1973:5) *Museerna*, som rörde hela museiområdet. Frågor rörande kulturminnesvården behandlades i betänkandet (SOU 1972:45) *Kulturminnesvård* och i betänkandet

(SOU 1974:43) Utställningar lämnades bl. a. förslag till en permanent organisation för Riksutställningar.

I prop. 1974:28 om den statliga kulturpolitiken lämnade regeringen förslag om bl. a. mål, ansvarsfördelning och organisatorisk struktur för statens kulturpolitiska insatser. En ny myndighet, statens kulturråd, föreslogs bli inrättad bl. a. för att svara för vissa av de uppgifter som enligt MUS 65:s förslag borde ankomma på ett särskilt musei- och utställningsråd. Beträffande organisationen av de centrala museerna ansåg departementschefen att inrättandet av ett mycket stort antal fristående museiinstitutioner kunde ge upphov till ett dåligt utnyttjande av personal, lokaler, utrustning och ekonomiska resurser. Möjligheterna att skapa större enheter borde prövas. Ett viktigt motiv för en samordning mellan statliga museienheter var att man därigenom skapade möjligheter för en samlad och effektiv service till de regionala museerna.

Med stöd av riksdagens beslut (KrU 1974:15, rskr. 248) tillkallades organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer (ORM), vars arbete ledde fram till bildandet av myndigheterna riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet samt arkitekturmuseet. Vidare medverkade kommittén till vissa organisatoriska förändringar vid Nordiska museet.

I prop. 1975/76:135 om den statliga kulturpolitiken 3 behandlades bl. a. formerna för samarbete och ansvarsfördelning mellan länsstyrelse och länsmuseum. På grundval av dessa förslag och förslag i prop. 1976/77:100 (bil. 12 s. 166-171) beslöt riksdagen om införande av ett nytt system för statsbidrag till regionalt verksamma museer (KrU 37, rskr. 218).

Med utgångspunkt i förslagen i betänkandet Utställningar lade regeringen fram förslag (prop. 1975/76:135) om en permanent organisation för Riksutställningar i form av en statlig stiftelse. Riksdagen lämnade förslaget utan erinran (KrU 35, rskr 355).

I prop. 1979/80:134 föreslog regeringen att Musikaliska akademiens bibliotek, Musikhistoriska museet och Svenskt musikhistoriskt arkiv från den 1 juli 1981 skulle organiseras som en statlig myndighet under en gemensam styrelse, statens musiksamlingar. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (KrU 31, rskr. 312).

I december 1981 tillkallade regeringen en särskild organisationskommitté – museisamverkanskommittén – för att utreda frågan om samverkan mellan de centrala museerna. Kommitténs förslag presenterades i betänkandet (Ds U 1984:10) Museisamverkan kring administrativa och tekniska resurser m. m. vid de centrala museerna. Det praktiska genomförandet av några av förslagen överlämnades i december 1984 till en ny museisamverkansgrupp (U 1985:01).

Sammanfattningsvis kan sägas att utvecklingen på museiområdet har avsett tre områden, nämligen mål – organisation – samverkan.

Det svenska museiväsendet omfattar uppskattningsvis ca 250 museer, varav den statliga museiorganisationen omfattar 41 museer.

Av de statliga museerna inkl. stiftelserna Nordiska museet och Sveriges Tekniska museum är 19 s. k. centrala museer, varav 16 tillhör utbildningsdepartementets område och tre försvarsdepartementets. Tretton av de statliga museerna är organiserade tillsammans med varandra eller andra institutioner i fem större myndigheter. Historiska museet, kungl. myntkabinettet och medelhavsmuseet utgör tillsammans med tekniska institutionen, Vitterhetsakademiens bibliotek och riksantikvarieämbetet myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Nationalmuseet, moderna museet och östasiatiska museet samt en förvaltningsenhet utgör statens konstmuseer. Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet bildar en myndighet med samma namn. Musikmuseet ingår som en del i myndigheten statens musiksamlingar. Armémuseet, flygvapenmuseet och marinmuseet utgör statens försvarshistoriska museer. Naturhistoriska riksmuseet, etnografiska museet, statens sjöhistoriska museum, arkitekturmuseet samt stiftelserna Nordiska museet och Sveriges Tekniska museum är institutioner, som inte ingår i koncerner.

Den statliga museiorganisationen omfattar också 12 universitetsmuseer, ett antal verksmuseer såsom postmuseet, järnvägmuseet och telemuseet samt samlingar, som tillkommit inom hovet och de kungliga slotten. Statligt driftbidrag erhåller ett antal museer, som staten inte är huvudman för, såsom Dansmuseet, Drottningholms teatermuseum och Stiftelsen Arbetets museum.

Den regionala museiverksamheten omfattar 26 statsbidragsberättigade museiorganisationer. I 22 av landets 24 län finns länsmuseum. De län som saknar traditionellt länsmuseum är Stockholms och Malmöhus län. I Malmöhus län utförs museiuppgifterna av Malmö museer och Kulturhistoriska museet (Kulturen) i Lund samt Skånes hembygdsförbund när det gäller kulturminnesvården. Skånes hembygdsförbund svarar för kulturminnesvården även i Kristianstads län. I Stockholms län köper en museistiftelse utan eget museum tjänster framför allt från Stockholms stadsmuseum och Södertälje konsthall. Där diskuteras för närvarande en omorganisation. I Göteborgs och Bohus län är länsmuseum beläget i Uddevalla. I Göteborg och Malmö är resp. kommun huvudman för en omfattande museiverksamhet.

Länsmuseerna är som regel stiftelser med landsting och kommun som stiftare. I flera fall ingår i stiftelsen också de föreningar med kulturminnesvårdande och museal inriktning som tidigare ensamma varit huvudmän.

Det finns uppskattningsvis ett sjuttiototal kommunala museiorganisationer i Sverige inkl. Göteborgs museer (som består av nio olika museer) och Malmö museer (som består av fem museer). De kommunala museerna är antingen inordnade i den kommunala förvaltningen eller organiserade som en stiftelse med kommunen som huvudman. Till denna grupp hör bl. a. det nya museet i Jokkmokk – Ajtte – Svenskt fjäll- och samemuseum.

De enskilda museerna är de museer som har vare sig stat, landsting eller

kommun som huvudman. Dessa museer kan tillhöra t. ex. ideella föreningar, stiftelser, företag eller branschorganisationer.

De totala driftskostnaderna för verksamheten vid samtliga museer i Sverige år 1983 uppskattas av kulturrådet till minst 700 milj. kr. Av detta täcktes ca 600 milj. kr. av anslag och bidrag från den offentliga sektorn varav ca 330 milj. kr. från staten, ca 210 milj. kr. från kommunerna och ca 52 milj. kr. från landstingen. Entré- och försäljningsinkomster uppgick till minst 65 milj. kr.

I kulturrådets rapport Museisverige ges en redovisning av verksamheten vid 150 museer i landet, som har två eller flera årsverken. Av rapporten framgår att ungefär hälften av de 150 museerna har sin huvudsakliga verksamhet inom det kulturhistoriska området. 26 museer verkar i huvudsak inom området konst/konsthantverk. Tio museer är inriktade främst på teknikhistoria, nio på naturhistoria, sju på arkeologi och två på etnografi.

Under år 1983 färdigställde de 150 museerna sammanlagt 50 nya basutställningar och visade närmare 1 500 tillfälliga utställningar av skiftande storlek. Ca 45% av de tillfälliga utställningarna innehöll konst och/eller konsthantverk medan ca 30% var kulturhistoriska utställningar.

Under år 1983 gjordes ca 11,8 miljoner besök vid de 150 museerna, varav drygt hälften ägde rum vid de statliga och statsunderstödda museerna inkl. Skansen.

Antalet årsverken vid de 150 museerna var sammanlagt ca 3 300 år 1983. Av dessa fanns 1 500 vid de statliga och statsunderstödda museerna, knappt 1 200 vid de regionala museerna och drygt 600 vid övriga museer.

3 Sammanfattning av kulturrådets förslag

Uppdraget till kulturrådet har varit att utreda de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende. I uppdraget framhölls att de centrala museerna bör ses som en för hela landet gemensam museiresurs.

Förslagen i kulturrådets rapport utgår från att det samlade kunnandet inom museerna i större utsträckning än för närvarande bör tas tillvara i ett gemensamt arbete. De centrala museerna har ett särskilt ansvar i detta avseende. Därför bör arbets- och ansvarsfördelningen mellan dessa göras tydligare. Kulturrådet framhåller att de centrala museerna sinsemellan är mycket olika och att samma ansvar därför inte kan bäras av alla. Några centrala museer bör ha mer omfattande uppgifter. Dessa museer, som av kulturrådet benämns basmuseer, är Nordiska museet, historiska museet, etnografiska museet, statens konstmuseer (här avses nationalmuseet och moderna museet) samt naturhistoriska riksmuseet. Tillsammans har basmuseerna en överblick över merparten av svenskt museiväsende, vilket gör det naturligt att låta dem ansvara för samverkan och samordning inom museiväsendets olika verksamhetsområden. Övriga centrala museer benämner kulturrådet statliga specialmuseer. Dessa är kungl. myntkabinetet, medelhavsmuseet, östasiatiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, statens sjöhistoriska museum, arkitekturmuseum, musikmuseum, Sveriges Tekniska museum, armémuseet, marinmu-

seet och flygvapenmuseet. Dessa museer är en resurs för landets museiväsende genom sina inom resp. ämnesområden omfattande och framstående samlingar samt genom den specialistkompetens, som dessa museer förfogar över.

Kulturrådet föreslår således att ett särskilt ansvar för att utveckla museiområdet läggs på basmuseerna. Samarbete och samverkan ingår normalt i basmuseernas arbete. Några särskilda samsarbetsorgan krävs därför inte annat än för vissa speciella frågor, nämligen de som avser hela museiväsendet och sträcker sig utanför ett enskilt basmuseums ansvarsområde. Några sådana frågor, t. ex. informationsteknologi, museipedagogik och museisäkerhet, föreslår kulturrådet att särskilda samverkansgrupper skall arbeta med under begränsade tidsperioder.

Enligt kulturrådets uppfattning är sex ämnesområden av särskild betydelse för museerna under de närmast kommande åren. Dessa är historiens betydelse, arbetets villkor och värde, Sverige i världen – världen i Sverige, ekologin, konsten och undervisning – folkbildning. Kulturrådet föreslår fyra utvecklingsprojekt som knyter an till dessa områden. Ett utvecklingsprojekt bör således inledas kring den svenska historien som ett aktivt utställningssamarbete mellan basmuseer och statliga specialmuseer. Ett annat projekt föreslås syfta till att bl. a. undersöka hur ett ekologiskt inriktat synsätt skall kunna integreras i länmuseernas av kulturhistoria och konst präglade verksamhet. Kulturrådet föreslår vidare att ett samarbete inleds mellan styrelsen för internationell utveckling (SIDA), folkbildningsorganisationerna och i första hand etnografiska museet i Stockholm för att sprida en fördjupad kunskap om den icke-europeiska omvärlden. Slutligen föreslås ett utvecklingsprojekt i samarbete mellan museer, statens invandrarverk, invandrarnas organisationer, folkrorelsernas arkiv samt universitetsinstitutioner och studieförbund kring dokumentation av invandrarnas kulturer.

Kulturrådets förslag innebär en ökning på drygt 8 milj. kr. budgetåret 1987/88 till museiväsendet.

Jag har här givit en översiktlig redovisning av kulturrådets förslag. En mer detaljerad redovisning ges under de olika avsnitten och i bilaga 1.

De förslag som kulturrådet har lagt fram har i huvudsak mött positiva reaktioner från remissinstanserna. Jag får anledning att återkomma till vissa remissynpunkter i samband med redovisningen av mina överväganden. En sammanställning av remissyttrandena lämnas i bilaga 2.

4 Allmänna utgångspunkter

Museerna spelar en viktig roll i det svenska kulturlivet. De förmedlar kunskaper och skönhetsupplevelser. De stimulerar debatten med sin utställningsverksamhet och bedriver ett folkbildningsarbete som når många människor. Museernas insatser är viktiga för strävandena att uppnå kulturpolitiska mål, men deras arbete är också av betydelse för flera samhällsområden utanför den traditionella kultursektorn.

Museerna bevarar materiella vittnesbörd om det kulturella arvet, om

naturhistorien och om människan, hennes konstnärliga skapande, hennes miljö, historia och utveckling. De medverkar i bl. a. den kulturvetenskapliga kunskapsuppbyggnaden och har en särskild uppgift att föra ut och förmedla forskningens resultat. Inom ramen för de gemensamma uppgifterna präglas museiväsendet av mångfald och av institutionernas egna identiteter och inriktning på olika ämnesområden.

Huvuddelen av museerna är kulturhistoriskt inriktade. Dessa museer svarar för en viktig fond av kunskaper om äldre tiders samhälls- och kulturutveckling. De har en särskild uppgift i att bidra till att vår tid förvaltar den kunskapen väl och att den kan utnyttjas för förståelsen av vår egen tid liksom för referenser till vårt samhälles förändringar.

Det goda museet präglas av öppenhet mot omvärlden. Det är ett forum för idé-, kultur- och samhällsdebatten och kan bidra till att fördjupa den debatten bl. a. genom att tillföra den ett historiskt perspektiv. I öppenheten ingår nära kontakter med grupper, organisationer, myndigheter och andra offentliga organ i samhället.

Statsmakternas inflytande över museernas verksamhet bör, liksom beträffande andra kulturinstitutioner, vara inriktat på att formulera de grundläggande krav som museerna måste uppfylla utifrån en samlad kulturpolitik. Inom dessa ramar bör museernas verksamhet till form och innehåll präglas av självständighet och en individualitet som tar till vara det enskilda museets särprägel, traditioner och särskilda förutsättningar.

Den syn på museiväsendet som jag här kort har sammanfattat överensstämmer såvitt jag kan bedöma med utgångspunkterna för Kulturrådets förslag om de centrala museernas uppgifter och ansvar.

I konsekvens med denna grundsyn är Kulturrådets förslag i hög grad av den arten att det bör ankomma på museerna själva och andra berörda parter att följa upp och ta ställning till rapporten. I de delar rapporten motiverar ställningstagande av regeringen och riksdagen anser jag att den ger en god grund.

Kulturrådets förslag aktualiserar ställningstagande från regeringen beträffande de centrala museernas verksamhet och samverkan i främst tre avseenden. Det gäller museernas samband och samverkan

- med museiväsendet i övrigt, och särskilt de regionala museerna,
- med angränsande samhällsintressen utanför museiväsendet, samt
- mellan de centrala museerna inbördes.

Det finns således ett behov av att precisera det ansvar som de centrala museerna måste ta för det samlade museiväsendet och för museernas samverkan med annan samhällsverksamhet och att närmare bestämma hur ansvaret skall fördelas museerna emellan.

Jag kommer att under de olika avsnitten av min föredragning ha anledning att ta upp olika aspekter på de centrala museernas samverkans- och ansvarsfrågor. Jag redovisar dock först mina allmänna utgångspunkter och förslag av mera grundläggande natur.

Ett viktigt led i kulturpolitiken är att främja decentralisering och ökad geografisk spridning av kulturinstitutionernas verksamhet. Det främsta medlet för att nå det målet inom museiväsendet har varit statsbidraget till de regionala museerna. I förening med ökande insatser från de regionala museernas huvudmän, främst landsting och kommuner, har stödet lett till en breddning av den regionala museiverksamheten. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i budgetpropositionen 1986 (prop. 1985/86:100 bil. 10 s. 51) förordade, att stödet till de regionala museerna borde byggas ut under en treårsperiod med ytterligare 35 grundbelopp. Årets budgetförslag – en ökning med 10 grundbelopp – utgör den andra etappen i denna uppbyggnadsplan. Ett visst statligt stöd till den regionala museiverksamheten sker också genom den informations- och utredningsverksamhet som kulturrådet bedriver, t. ex. beträffande föremålsvärden.

Under senare år har inrättandet av Arbetets museum i Norrköping och Ajtte – Svenskt fjäll- och samemuseum i Jokkmokk inneburit att två museiinstitutioner, som arbetar i ett vidare perspektiv än det regionala, etablerats utanför Stockholm.

I de fortsatta strävandena från statens sida att bidra till att utveckla museiväsendet regionalt måste dock också de centrala museerna ta ett ökat ansvar.

Med de centrala museerna avser jag här de statliga museerna och museer med statliga driftbidrag för vilka regeringen fastställer instruktioner eller stadgar.

De regionala museernas utveckling till stabila institutioner har sålunda givit nya förutsättningar för ett fruktbart samarbete med de centrala museerna. De regionala museerna ställer därför också nya krav på de centrala museerna. Det motsvaras av att riksinstitutionernas uppgifter bör avse hela landet. Deras koncentration till Stockholm i fråga om bl. a. det publika utbudet bör balanseras av inslag riktade mot och i samband med den regionala nivån. Därför är det nödvändigt att för museiväsendets fortsatta utveckling precisera de centrala museernas uppgifter gentemot museer på regional och kommunal nivå.

Med utgångspunkt från kulturrådets förslag vill jag ange det centrala museets uppgift till att såsom specialistinstitution inom sitt ämnesområde verka för att bevara och göra levande det nationella kulturarvet, främja konstutvecklingen och utveckla kunskapen om naturen och naturhistorien. Museet bör överblicka samlingar av samma slag i landet, tillhandahålla och förmedla expertkunskaper, bedriva utvecklingsarbete och företräda ämnesområdet inom och utom museiväsendet. Museet bör bidra till och verka för att föremål och annan museidokumentation kan visas i olika delar av landet. Det bör följa och förmedla vad som sker internationellt och ta till vara möjligheter till ökat internationellt samarbete.

Det är sålunda angeläget att de centrala museernas kunskaper och kompetens inom resp. ämnesområde kommer de regionala museerna till del. Det regionala museet, vars verksamhet oftast har en större ämnesmässig bredd än centralmuseets, saknar ofta dess möjligheter att bygga upp en specialiserad kunskapsbas.

De centrala museernas insatser för det övriga museiväsendet måste av naturliga skäl i första hand riktas mot den regionala nivån. Inom ramen för givna resurser bör dock en strävan vara att understödja också de kommunala och lokala museernas utveckling.

Det ankommer på de centrala museerna att i en löpande dialog med de regionala museernas företrädare finna de mest angelägna områdena och de lämpligaste formerna för utvecklingen av det regionala stöd som jag har angivit riktlinjer för. Utgångspunkter och erfarenheter att falla tillbaka på finns genom flera framgångsrika samverkansprojekt som redan pågår.

De centrala museernas ansvar för samverkan med andra samhällsområden

Jag har redan betonat museiväsendets sammanhang med och betydelse för andra samhällsområden. Viktiga skillnader i detta sambandsmönster finns mellan de olika museerna.

De kulturhistoriska museerna har en nära och stark anknytning till kulturminnesvården i den gemensamma uppgiften att vårda och levandegöra äldre tiders kultur. Tillsammans med de naturhistoriska museerna har de en roll i miljövårdsarbetet. Sambanden mellan natur- och kulturvård är också starka. Bland de kulturhistoriska museerna har de teknik- eller teknikhistoriskt inriktade museerna en viktig roll att spela när det gäller att ge information om och stimulera intresset för teknik och teknisk forskning. Konstmuseerna fungerar som en del i ett konst- och konstnärspolitiskt sammanhang som går utöver museiväsendets i övrigt.

Jag vill betona vikten av att museerna utvecklar sin verksamhet tillsammans med de intressen, t. ex. inom miljövården, konstområdet, forskningen, utbildningen och folkbildningen, som anknyter till museets verksamhet. På så sätt får museet viktiga impulser utifrån och kan anknyta till aktuella ämnen och frågor t. ex. i sin utställningsverksamhet. Samtidigt kan museerna ge viktiga bidrag t. ex. i form av opinionsbildning, kunskaps spridning och information i viktiga samhällsfrågor.

Det bör därför vara en grundläggande strategi inom museiväsendet att sträva efter förnyelse och vidgning av kontaktytorna mot andra samhällssektorer. Jag kommer senare att i ett särskilt avsnitt redovisa min syn på de kulturhistoriska museernas deltagande inom kulturminnesvården och samverkan inom detta verksamhetsområde.

De centrala museernas ansvarsfördelning och inbördes samverkan

Kulturrådet understryker vikten av att ansvarsfördelningen mellan de centrala museerna görs tydligare. Det bör enligt kulturrådet ske främst genom att vissa museer ges ett särskilt ansvar för överblick och samordning av museiväsendets olika delar.

Mot bakgrund bl. a. av vad jag anfört om de centrala museernas ansvar för det samlade museiväsendet och för samverkan med andra samhällsområden anser jag det befogat att vissa riktlinjer beträffande de centrala museernas ansvarsfördelning dras upp.

Med tanke på museiväsendets omfattning och mångfald är det lämpligt att vissa centrala museer ges ett sammanhållande ansvar för museiväsendets olika delar. Det särskilda ansvaret bör avse ledningen av erforderlig samordning inom resp. del av museiväsendet liksom att företräda området bl. a. gentemot andra samhällsområden. En särskild tonvikt i dessa museers uppgift bör ligga på att utveckla de centrala museernas service till och samspel med regional museiverksamhet.

Kulturrådet har föreslagit, att de centrala museer som förutsätts få ett sådant sammanhållande ansvar skall benämnas basmuseer. Enligt min mening är det mer adekvat att kalla dessa museer för ansvarsmuseer, med utgångspunkt från det särskilda ansvar för museiväsendets samordningsfrågor som dessa museer bör ha. Jag använder denna term i min fortsatta föredragning, även när jag redovisar kulturrådets förslag rörande basmuseer.

Ansvarsmuseerna bör vara bland de kulturhistoriska museerna:

- historiska museet
- Nordiska museet
- etnografiska museet

inom området konst:

- statens konstmuseer

inom området naturhistoria:

- naturhistoriska riksmuseet.

Jag har tidigare angett de grundläggande behoven bakom den särskilda ansvarsorganisationen. Innebörden och innehållet i ansvarsuppgiften behöver dock utvecklas och preciseras. Det förutsätter vissa former av löpande, delvis institutionaliserad samverkan mellan ansvarsmuseerna. Jag avser därför att återkomma till regeringen med ett särskilt uppdrag till kulturrådet att ta de initiativ som krävs för att för ändamålet lämpliga former för denna samverkan skapas.

Utvecklingen av rollen som ansvarsmuseum bör dock samtidigt ses som en löpande uppgift för ansvarsmuseerna själva i en dialog med de övriga museerna.

Till ledning för detta arbete vill jag i korthet ange några områden där initiativ bl. a. till samordning behöver tas av ansvarsmuseerna. Som ett sådant område vill jag nämna frågan om den moderna informationsteknologins användning inom museerna som ett sätt att stärka museernas ställning som kunskapskällor. Jag vill vidare nämna frågor om avgränsningar mellan olika museers samlingsområden. Ett annat område gäller behoven av rådgivning m. m. beträffande museernas föremålsvård och konservering. Ett fjärde område gäller museernas forskningssamverkan, inbördes och med universitet och högskola.

Beträffande museernas samverkan med omvärlden bör på motsvarande sätt särskilt uppmärksammas behovet av kontakter på central nivå med skolans, folkbildningens, kulturminnesvårdens och miljövårdens företrädare. En central fråga för museerna är också det internationella utbytet inom museivärlden där museerna bör ta till vara fördelarna med samordnade insatser.

Jag återkommer senare i min föredragning till dessa frågor. I fråga om internationell utställningsverksamhet vill jag erinra om att regeringen tillkallat en särskild utredare, direktören Göran Löfdahl (UD 1986:02), för att se över de statliga insatserna inom kultur- och informationsutbytet med utlandet.

Kulturrådets roll m. m.

Som en bakgrund till mina förslag om organisatorisk samverkan inom museiväsendet vill jag erinra om att behovet av att inrätta någon form av gemensamt styrelseorgan för hela området har diskuterats i olika sammanhang. Exempel på en sådan organisation finns t.ex. i Finland, där ett museiverk fungerar som överordnat museiorgan.

Även kulturrådet har diskuterat denna fråga i sin rapport men avvisar tanken på ett särskilt permanent musciorgan, museiråd eller motsvarande. Jag delar kulturrådets uppfattning. Mitt förslag om utveckling av de centrala museernas ansvarsuppgifter bör sålunda bl. a. ses som ett uttryck för att museiväsendets samverksansfrågor i första hand bör vara ett ansvar för museerna själva.

Statens kulturråd har emellertid under senare år kommit att spela en allt mer aktiv roll som samverkansorgan inom museiområdet. Det markeras bl. a. av att regeringen har uppdragit åt kulturrådet att fördela vissa ekonomiska resurser, bl. a. s.k. engångsanvisningar och forsknings- och utvecklingsmedel till museerna. Även det uppdrag som regeringen år 1984 gav kulturrådet att utreda de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende, markerar behovet av att en myndighet i vissa sammanhang har en sammanhållande roll.

Som kulturrådet har angivit bör rådets uppgift beträffande museiväsendet i första hand vara att underlätta museernas verksamhet och att stödja den genom bidrag.

Kulturrådet bör på musciområdet kunna initiera olika former av samarbete, där museerna själva måste ta huvudansvaret för samarbetets inriktning, utformning och uppföljning. Jag ser därför positivt på förslaget att samlingsgrupper i frågor som berör ett antal museer knyts till kulturrådet. Det kan noteras att kulturrådet redan är värdmyndighet för ett pågående samarbete i tekniskt-administrativa frågor. Kulturrådet har också avisat att man avser att skapa ett forum för idédiskussioner inom museisektorn, bl. a. med utgångspunkt från förslaget om museernas framtidsroll och de utvecklingsprojekt som presenterats i kulturrådets rapport och som jag återkommer till.

Även i fråga om fördelningen av vissa gemensamma resurser för museiområdet bör kulturrådet spela en roll. Jag har redan berört de uppgifter kulturrådet nu har i detta avseende. Kulturrådets fördelning av s. k. engångsanvisningar m. m. har en sådan omfattning, att det inte skulle vara praktiskt att regeringen fördelade dem på resp. museum. Genom att medlen fördelas av kulturrådet kan avvägningar årligen göras som garanterar ett effektivt utnyttjande av resurserna.

Av de centrala myndigheterna har förutom kulturrådet också riksanti-

kvarieämbetet uppgifter med anknytning till museiväsendet. Jag återkommer till dessa uppgifter under avsnittet 6 om museerna och den yttre kulturmiljön.

Jag kommer senare att föreslå att vissa ytterligare medel ställs till museiväsendets förfogande för projektverksamhet. Även denna resurs bör disponeras och fördelas av Kulturrådet. Jag återkommer till denna fråga under anslagsberäkningarna. Jag tar där också upp behovet av förstärkningar till de centrala museer som ges särskilda ansvarsuppgifter.

Som framgått av den tidigare redovisningen av det svenska museiväsendets struktur, verksamhetsinriktning och finansiering avsätts årligen betydande samhälleliga resurser till museiverksamhet.

Det är därför naturligt att den utveckling jag angett huvudsakligen bör baseras på de resurser som redan finns tillgängliga för museiverksamheten. Det är angeläget att dessa resurser utnyttjas så att de på ett meningsfullt och effektivt sätt tillgodoser även de nya krav som ställs på museerna.

5 Museernas verksamhet

Kulturrådet har gjort en genomgång av olika verksamheter i museernas arbete och lämnar därvid förslag till hur dessa verksamhetsområden kan utvecklas under de närmaste åren och i anslutning därtill ansvarsmuseernas roll. Kulturrådets förslag inom dessa områden kräver inga beslut av riksdagen utöver beslut om medelsram för utvecklingsarbete vid museerna. Jag vill ändå för riksdagens information kortfattat redovisa Kulturrådets förslag och min syn på dessa.

5.1 Samlingsområden

Samlingsområdena är definierade i relativt allmänna ordalag i centralmuseernas instruktioner resp. stadgar. Centralmuseerna har vart och ett sin huvudsakliga ämnesinriktning. Det förekommer emellertid områden som helt eller delvis täcks av flera centralmuseer och ämnesområden som inte täcks av något centralmuseum. Kulturrådet har emellertid inte funnit det påkallat att för närvarande föreslå översyner och förändringar av de centrala museernas instruktioner och stadgar i vad avser samlingsområdena.

Kulturrådets synpunkter stöds av flertalet remissinstanser. Några läns-
museer anser emellertid att centralmuseernas instruktioner och stadgar bör ange en klart avgränsad verksamhetsinriktning.

Föredragandens överväganden

Jag delar Kulturrådets uppfattning att det är väsentligt att centralmuseerna har klara och långsiktigt formulerade program i fråga om insamling av föremål och övrig dokumentation. Regeringen fastställer i instruktioner resp. stadgar samlingsområdenas omfattning i relativt allmänna ordalag. Därutöver är det en uppgift för museerna själva att ta fram program för verksamhetsinriktning, insamling och dokumentation. Jag avser att föreslå

regeringen att upphäva det föräldrade men i vissa delar ännu gällande regeringsbeslutet från år 1946 som fastställer samlingsområden och reglerar det inbördes förhållandet mellan vissa museer i Stockholm.

Det bör ankomma på ansvarsmuseerna att vid behov medverka till att klara ut gränsdragningen mellan olika centralmuseer samt samordningen och ansvarsfördelningen inom resp. ansvarsområde. I vad gäller den senare uppgiften kan existerande samarbetsorgan – sammanslutningen för samtidsdokumentation vid kulturhistoriska museer (SAMDOK) och de tekniska och industrihistoriska museernas samarbetsråd (TIMSA) – tjäna som goda exempel.

5.2 Museerna som informations- och kunskapskälla

Kulturrådet konstaterar att museernas verksamhet kan ses som en lång kedja av informationsbehandling. Museernas information och kunskap finns i deras samlingar av föremål, text- och bildarkivalier samt litteratur. Informationen kan göras åtkomlig i t. ex. utställningar, studiemagasin, bibliotek och arkiv.

I många av museernas verksamheter kan modern informationsteknologi vara ett hjälpmedel. Den medger helt andra möjligheter för tillgång till museernas samlade information och kunskap än nuvarande manuella system.

Museerna kan använda informationsteknologi för att rationalisera, effektivisera, bredda och berika sin verksamhet. Det gäller både den inre och den utåtriktade verksamheten. I det första fallet kan den användas inom t. ex. registrering, magasins- och depositionshantering, forskning, ekonomi och administration. I den utåtriktade verksamheten när det gäller att göra museernas information och kunskaper tillgängliga i t. ex. utställningar och undervisning.

Kulturrådet konstaterar att man inom museerna senare än inom många andra verksamheter i samhället börjat utnyttja de möjligheter som den informationsteknologiska utvecklingen för med sig.

Kulturrådet anser att ett samarbete behövs mellan ansvarsmuseerna och övriga museer i landet för att öka åtkomligheten och utnyttjandet av museernas informations- och kunskapsmaterial som helhet. I detta arbete bör ingå fortsatt samordning av frågor rörande registrering och dokumentation av föremål och bilder. Samarbetet bör vidare avse utnyttjandet av informationsteknologin, utbildning och kompetensstöd samt anskaffning av utrustning. Arbetet bör ledas av en arbetsgrupp under i första hand en femårsperiod. Kulturrådet avser att ta administrativt och ekonomiskt ansvar för gruppens arbete.

Flertalet remissinstanser understryker behovet av ett samordnat utvecklingsarbete när det gäller användningen av informationsteknologi i museiarbetet och stödjer förslaget om en arbetsgrupp. Huruvida målet skall vara ett integrerat nationellt system eller mer småskaliga modeller råder det däremot delade meningar om. Också statskontoret delar kulturrådets uppfattning att ett samarbete mellan museerna är nödvändigt men finner samtidigt att kulturrådet inte tillräckligt klarlagt förutsättningarna

och villkoren för det fortsatta arbetet. Statskontoret anser att ytterligare utredning behövs varvid problem och krav konkretiseras och olika ambitionsnivåer och utvecklingsalternativ värderas.

Föredragandens överväganden

Jag har för egen del betonat betydelsen av att den kunskap som ryms i museernas olika samlingar av föremål, text- och bildarkivalier samt litteratur görs lättare åtkomlig än vad som nu är fallet. Ett planmässigt utnyttjande av modern informationsteknologi bör på sikt kunna bidra till att stärka museernas ställning som kunskapscentraler och därmed öka deras betydelse för forskning, utbildning och samhällsdebatt. De problem som måste lösas för att skapa mer integrerade informationssystem inom museivärlden rör bl. a. standardisering av system för klassificering m. m. beträffande de data som skall ingå i ADB-baserade söksystem. Till detta kommer osäkerheten om graden av integration mellan olika materialkategorier, ämnesområden och nationella kontra internationella system. Vidare är dessa frågor av den arten att de kan ha ekonomiska konsekvenser, som måste lösas inom ramen för tillgängliga resurser. Sammantaget visar dessa problem på ett starkt behov av samarbete och samordning inom informationsområdet. Jag finner därför kulturrådets förslag om en samarbetsgrupp för dessa frågor angeläget och väl motiverat. Jag ser det som naturligt att statskontoret medverkar i utvecklingsarbetet.

5.3 Vård och konservering

Kulturrådet lämnar en redovisning av det utredningsarbete, som under senare år genomförts beträffande föremålsvård och konservering. Rådet är positivt inställt till den utveckling som skett men anser att det finns behov av ett mer långtgående kunskapsutbyte än som för närvarande existerar. Kulturrådet föreslår att ansvarsmuseerna skall ta ett ökat ansvar för rådgivning inom vård och konservering, och anser att även den nya konservatorsutbildningen i Göteborg med tiden bör kunna spela en roll i detta sammanhang. Flertalet remissinstanser biträder kulturrådets förslag.

Föredragandens överväganden

Vård och konservering av föremål är en viktig del av museernas dagliga arbete. Detta område har behandlats i flera utredningar under senare år. Kulturrådets förslag avser ett ökat samarbete mellan museerna när det gäller utbyte av kunskaper och erfarenheter. Jag behandlar därför endast den aspekten i detta sammanhang.

Jag delar kulturrådets syn på behovet av en bättre samordning mellan museerna beträffande vård och konservering. En sådan samordning bör avse bättre utnyttjande av tillgängliga resurser både när det gäller materiel och spridning av kompetens. Ansvarsmuseerna bör spela en särskild roll i

detta avseende. Jag vill också peka på de möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte med arkiven som finns.

Prop. 1986/87:97

5.4 Forskning

Kulturrådet konstaterar att museernas uppgifter inom forskningen inte är klart definierade och att museerna också tolkar dessa uppgifter på olika sätt. Enligt rådets uppfattning bör det inte finnas några faktiska skillnader mellan ansvarsmuseernas ansvar för forsknings- och utvecklingsverksamheten inom deras resp. verksamhetsområden, med undantag av naturhistoriska riksmuseet som har särskilda forskningsuppgifter. Därför bör de övriga ansvarsmuseernas instruktioner och stadgar i det här avseendet göras likartade.

Kulturrådet anser att museerna för att kunna ta ett större ansvar för grundläggande inomvetenskaplig forskning behöver särskilda forskartjänster inrättade vid de ansvarsmuseer som nu saknar sådana – i första hand historiska museet, statens konstmuseer och etnografiska museet. En sådan målsättning är i så fall långsiktig och kräver vidare behovsanalys samt ett klarläggande av ansvarsförhållandena mellan universitet, forskningsråd och museer.

För att förbättra möjligheterna till forskningssamverkan mellan museerna inbördes och mellan museerna och högskolan föreslår kulturrådet att en samarbets- eller referensgrupp bildas vid varje ansvarsmuseum med representanter för museet, forskningsinstitutioner samt för regionala och kommunala museer. Vidare kan museet utse en särskild forskningsansvarig tjänsteman. Kulturrådet avser att för egen del främja en ökad samverkan genom att anordna konferenser och seminarier i forsknings- och utvecklingsfrågor.

Under de närmaste åren måste diskussioner om en realistisk ambitionsnivå för ansvarsmuseernas och de statliga specialmuseernas ämnesbaserade forskning komma till stånd. Det föreslagna forum för idédiskussioner är ett organ bland flera där denna diskussion bör föras.

Det andra huvudområdet för museiforskning är den verksamhetsinriktade metodforskning som anknyter till teoriutvecklingen för museiverksamhet och museernas roll i samhället och som kan sammanfattas i begreppet museologi.

Museologi som forskningsområde har tidigare inte haft någon fast förankring i Sverige. Det är därför en avsevärd förstärkning att humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) beslutat att fr. o. m. den 1 juli 1986 inrätta en ny forskartjänst i museologi.

Kulturrådet avser att inom ramen för sitt allmänna forsknings- och utvecklingsansvar för resten av 1980-talet prioritera vissa områden av museernas metodarbete, främst museipedagogik och den del av museisociologi som handlar om museibesökare och publikarbete.

Kulturrådets synpunkter delas av flertalet remissinstanser. Länsmuseumens samarbetsråd påpekar att forskartjänster på ansvarsmuseerna är en förutsättning för att dessa skall kunna ge service till museerna ute i landet.

Jag har tidigare redovisat min syn på museernas roll i samhället och därvid betonat deras stora betydelse som informations- och kunskapskälla. För att kunna genomföra sina uppgifter behöver museerna ständigt vidga och förnya sina kunskaper. Kunskapsutvecklingen anknyter såväl till insamlings- och dokumentationsuppgifter som till informativa och pedagogiska uppgifter.

Kulturrådet har belyst många viktiga frågor i anslutning till museernas forsknings- och utvecklingsverksamhet. Jag delar kulturrådets uppfattning att en närmare precisering av de centrala museernas uppgifter i forsknings-sammanhang bör göras. Jag anser också att de former, som kulturrådet har förordat, beträffande ökad samverkan mellan de centrala museerna och högskolan samt mellan centrala och regionala museer bör prövas. Det är naturligt att kulturrådet tillsammans med de centrala museerna arbetar med dessa frågor.

Jag vill erinra om att jag i årets forskningspolitiska proposition (prop. 1986/87:80) har anmält forskningsbehov inom kulturområdet och föreslagit vissa resursökningar för forskningsinsatser inom kultursektorn. Dessa förslag berör också i viss utsträckning museerna, som sedan budgetåret 1984/85 redan disponerar en medelsram för detta ändamål.

Den successiva utbyggnaden av kultursektorns forskningsresurser under den kommande treårsperioden är bunden till de ändamål, som jag har angivit i forskningspropositionen. Vissa av dessa ändamål är dock av tidsbegränsad karaktär, vilket gör det möjligt att i ett senare skede pröva lämpligheten av vissa omDispositioner av resurserna.

5.5 Säkerhet

Vid museerna ökar medvetandet om säkerhetsfrågornas betydelse. Ett väl fungerande säkerhetssystem kräver insatser som berör hela personalen, frågan om administrativa rutiner, planering av inre verksamhet och utåtriktat programarbete. En säkerhetsplanering och ett genomförande av säkerhetsprogram fordrar emellertid inte bara ekonomiska resurser och en väl medveten personal utan även experter som många museer inte själva förfogar över.

Tidigare utredningsarbete resulterade år 1979 i säkerhetshandboken "Se, men inte ta" och kulturrådet tog samma år initiativ till en arbetsgrupp för museisäkerhet. Gruppen har främst arbetat med de centrala museernas säkerhetsfrågor men har också arrangerat viss utbildning och bistått andra museer med rådgivning.

Kulturrådet framhåller att säkerhetsansvaret alltid ligger hos det enskilda museet men att arbetsgruppen skall fungera som rådgivande och erfarenhetsförmedlande organ med uppgift att bl. a. svara för behovsanalyser, studier av teknisk och metodisk utveckling samt uppföljning av utbildnings- och informationsbehov. Kulturrådets förslag biträds av dem som yttrat sig över detta.

Jag delar kulturrådets uppfattning om att svenskt museiväsende behöver en central instans med relevant musei- och säkerhetskompetens för att på olika sätt stödja museerna i säkerhetsfrågor. Ansvarsfördelningen mellan de enskilda museerna och arbetsgruppen finner jag väl avvägd. En förbättrad säkerhet har en avsevärd betydelse för att i olika avseenden underlätta samarbete mellan museerna i samband med bl. a. vandringsutställningar, lån och depositioner. Jag vill erinra om att resurserna för upprustning av de centrala museernas säkerhetsskydd har ökat fr. o. m. budgetåret 1986/87.

5.6 Vandringsutställningar

Kulturrådet har bl. a. på grundval av enkäter till centrala, regionala och kommunala museer samt konsthallar kunnat konstatera att vandringsutställningar, både numerärt och kvalitativt, utgör ett mycket betydelsefullt inslag i museernas utställningsverksamhet. På central nivå produceras vandringsutställningar av Stiftelsen Riksutställningar och de centrala museerna. Enkätsvaren visar dock att det finns ett starkt regionalt intresse av fler utställningar från centralmuseerna, varvid man förväntar sig genomarbetade utställningar som är rika på föremål av hög kvalitet.

Kulturrådet konstaterar vidare att förväntningarna på Riksutställningar som en gemensam resurs för utställningsverksamheten i landet är stora. Den mångfald av uppgifter som åligger Riksutställningar kräver en ständig avvägning. I enkätsvaren har framkommit både krav och önskemål samt viss kritik mot verksamheten. Några genomgripande förändringar av verksamheten är enligt kulturrådets uppfattning inte önskvärda men däremot bör viss tyngdpunktsförskjutning och viss utveckling av nya verksamheter ske. Ett ökat produktionssamarbete bör äga rum mellan Riksutställningar och centralmuseerna.

Kulturrådet föreslår att Riksutställningar tar initiativ till att samråd kommer till stånd som garanterar ett kontinuerligt samarbete kring produktionen av vandringsutställningar. Frågor om hyressättning och försäkringsvillkor vid vandringsutställningar bör också tas upp i ett sådant sammanhang.

Förslagen tillstyrks av flertalet remissinstanser som yttrar sig i ämnet.

Föredragandens överväganden

De centrala museerna har unika föremålssamlingar som är av särskilt intresse när det gäller att belysa vårt lands kulturella utveckling. De har också en unik kompetens för att göra tillfälliga utställningar som tilldrar sig stor uppmärksamhet i hela landet. Det är angeläget att de centrala museernas resurser i dessa avseenden inte bara kommer befolkningen i Stockholmsområdet till godo utan kan berika kulturverksamheten över hela landet.

Detta kan ske genom ett nära samarbete med i första hand regionala och

lokala museer. Många olika former för samarbete är tänkbara i detta sammanhang såsom vandringsutställningar, depositioner, utlåning av föremål, utbyte av forskningsresultat och erfarenhetsbyte.

Av remissvaren på kulturrådets rapport framgår att det finns ett stort intresse hos museerna i landet att få del av vandringsutställningar från de centrala museerna. Sådana bör enligt remissopinionen komma till stånd i ökad utsträckning. Jag delar denna uppfattning.

Ansvar för detta är gemensamt för de centrala museerna och Riksutställningar. Varje centralt museum bör ha beredskap för att avsätta resurser för vandringsutställningar.

Museerna har olika förutsättningar att medverka i verksamheten beroende på skiftande bemanning och ekonomi. Riksutställningar bör ta hänsyn till detta vid bedömningen av omfattningen av sin egen insats. En fixerad rollfördelning mellan Riksutställningar och centrala museer är svår att upprätthålla och onödigt bindande. Det viktiga är att de centrala museernas kunskaper och föremålsskatter ständigt kan utnyttjas som ett berikande inslag i landets utställningsverksamhet.

Riksutställningar har betydelse för utställningsverksamheten i landet på många andra sätt än genom förmedling av utställningar från de statliga museerna i Stockholm. Riksutställningar har en omfattande egen utställningsproduktion, övertar utställningar från lokala och regionala museer och från föreningar och kulturgrupper för vandring i landet, ställer sina tekniska resurser till förfogande för olika utställningsproduktioner och ger råd och vägledning åt bl. a. museer, folkbildningsorganisationer, föreningar och skolor.

Hur prioriteringen mellan dessa olika funktioner skall göras blir beroende av hur kulturverksamheten ute i landet utvecklas. Framväxten av starka regionala museer innebär t. ex. att utställningsverksamheten i landet har berikats med nya institutioner som kan svara för såväl en mångsidig och aktiv lokal verksamhet som utställningar som kan väcka intresse långt utanför det egna verksamhetsområdet. Detta påverkar Riksutställningars roll i museisamarbetet. Teknisk hjälp, konsultinsatser och övertagande av utställningar kan i stigande utsträckning ersätta egen utställningsproduktion. I arbetet för att bredda kulturintresset får Riksutställningar en viktig roll för att utställningsmediet kommer till användning i skapande verksamhet på skolor och i folkbildningsarbetet.

Kulturrådet har i rapporten uppmärksammat synpunkter när det gäller vissa formella villkor som omgärdar dels vandringsutställningar, dels depositioner och lån. Det är främst försäkringsfrågorna som inte anses ha fått någon tillfredställande lösning. Jag vill här anmäla att en sakkunnig i utbildningsdepartementet för närvarande ser över frågor i anslutning till museernas försäkringar. Översynen siktar i första hand till att klargöra statens ansvar i samband med det försäkringsgarantisystem, som för närvarande tillämpas i fråga om utländska utställningar som visas i Sverige. Även andra försäkringsfrågor kan dock komma att aktualiseras i översynen. Jag utgår därför från att det kan finnas anledning att återkomma i denna fråga när detta arbete har redovisats.

Kulturrådet betonar kraftigt museernas pedagogiska verksamhet i sin rapport. Undervisning och folkbildning räknar kulturrådet som ett av de sex områden, vilka är av särskild betydelse för museerna under de kommande åren. Rådet anser att det är angeläget med ett sammanhållet utvecklingsarbete kring museipedagogiska frågor och för att förnya information och samordning i kontakt med museer och folkbildningsorganisationer, förskolor och skolor i hela landet. Kulturrådet avser därför att ta initiativ till att en museipedagogisk samarbetsgrupp bildas.

Kulturrådet avser vidare att ge bidrag till Svenska museiföreningen för en studie och ekonomisk analys när det gäller förutsättningarna att starta en gemensam förlagsservice för museerna.

Förslaget om inrättande av en museipedagogisk grupp tillstyrks av flera remissinstanser. Tveksamheter redovisas av ett par läns museer.

Föredragandens överväganden

Jag delar kulturrådets syn på att undervisning och folkbildning är ett mycket betydelsefullt ansvarsområde för museerna. De flesta museer har också nära kontakter med folkbildningsorganisationer, skolor och förskolor. Det är naturligt för varje museum att i sin region utveckla kontakterna med olika grupper i samhället.

Ansvarsmuseerna bör ha ett särskilt ansvar för kontakter på central nivå med bl. a. skolöverstyrelsen, folkbildningsorganisationerna och riksorganisationer inom olika områden i syfte att ytterligare uppmärksamma och utveckla museernas möjligheter till medverkan inom olika samhällsområden.

Kulturrådet har under ett antal år gett särskilda projektbidrag till museiarbete bland barn och ungdom. Även forskningsrådsnämnden har genom bidrag medverkat till en utveckling av museernas möjligheter att vara en resurs i skolans arbete. Jag finner denna verksamhet ytterst angelägen och jag har även i prop. 1986/87:100 (bil. 10 s. 27) under avsnittet Kultur i skolan särskilt uppmärksammat museernas roll i skolarbetet. På regional nivå bör läns museet och läns skolnämnden ha en etablerad samverkan för att utveckla samarbetet mellan museerna och skolorna i länet.

Den museipedagogiska samarbetsgrupp, som kulturrådet avser att ta initiativ till, bör på ett konstruktivt sätt kunna bidra till samarbete och förnyelse av den museipedagogiska verksamheten. En viktig komponent i denna verksamhet är museernas publikationer. Kulturrådets tankar om en gemensam förlagsservice för landets museer finner jag intressanta och värda att prövas.

De förslag som kulturrådet lämnat inom utbildningsområdet är begränsade till fortbildning och vidareutbildning av museernas personal. Kulturrådet har som underlag för sina ställningstaganden kartlagt hur personalutbildningen vid landets museer sker i dag och vilka behov som finns av samordnad personalutbildning. Kulturrådet konstaterar att det finns ett stort intresse från museihåll av samverkan kring personalutbildning. Kulturrådet föreslår att en särskild utbildningsgrupp får ansvar för att utarbeta ett utbildningsprogram för museerna. Gruppen bör bestå av representanter för ansvarsmuseerna, de statliga specialmuseerna, Svenska museiföreningen, Länsmuseernas samarbetsråd, universitets- och högskoleämbetet samt kulturrådet.

Föredragandens överväganden

Möjligheter till samordnad fortbildning och vidareutbildning för museitjänstemän har diskuterats under flera år, bl. a. inom ramen för Svenska museiföreningens arbete. Jag ser positivt på det samlade grepp som kulturrådet nu föreslår skall tas för dessa frågor. I det fortsatta arbetet anser jag att det vore värdefullt med ett nära samarbete med högskolan för att ta till vara kunskaper och erfarenheter som finns där. Frågan behöver emellertid ses över ytterligare. Jag räknar med att återkomma till regeringen i dessa frågor.

5.9 Ledningsfrågor

Kulturrådet lämnar i sin rapport vissa förslag om ledningsfrågor vid de centrala museerna. Kulturrådet utgår därvid från den behandling som ledningsfrågorna för statliga organ fått i verksledningskommitténs betänkande (SOU 1985:40) Regeringen, myndigheterna och myndigheternas ledning. Kulturrådet anser att styrelserna för de statliga museerna bör finnas kvar, eftersom de är av stor betydelse för museernas förankring i samhällslivet. Kulturrådet anser vidare att det är betydelsefullt att ansvarsmuseerna i sina styrelser får företrädare för regionala och lokala museer. Enligt kulturrådets uppfattning är en ökad rörlighet i anställningen önskvärd för chefer vid de centrala museerna. Kulturrådet föreslår att förordnandetiden för dessa chefer skall vara sex år med möjlighet till omförordnande.

Kulturrådets rekommendation om representation för regionala och lokala museer i ansvarsmuseernas styrelser tillstyrks av de flesta remissinstanser, som tagit upp denna fråga. Detsamma gäller förslaget om sexårsförordnanden för cheferna vid de centrala museerna.

Regeringen har i prop. 1986/87:99 om ledning av den statliga förvaltningen redovisat förslag och riktlinjer i dessa frågor. Ledningsfrågorna behandlas där utifrån de behov som finns när det gäller ledningen av centrala förvaltningsmyndigheter. Verksamheten vid kulturmyndigheterna och däribland museerna skiljer sig väsentligt från en förvaltningsmyndighets uppgifter. Enligt förslagen i propositionen kan det därför finnas skäl att ge styrelserna en mer framträdande roll bland vissa myndigheter inom kulturområdet än inom statsförvaltningen i övrigt. Beslut om styrelsernas uppgifter bör därför fattas utifrån förhållandena kring den enskilda institutionens uppgifter och roll. I propositionen betonas dock att även inom kulturområdet skall finnas en tydlig ansvarsfördelning mellan museichef och styrelse. Jag räknar med att återkomma till regeringen i dessa frågor.

6 Museerna och den yttre kulturmiljön

Föredragandens överväganden

Det har inte ingått i kulturrådets uppdrag att behandla museernas uppgifter inom kulturminnesvården. Flera av kulturrådets förslag anknyter emellertid nära till detta område. Bland remissinstanserna har också framhållits att museernas uppgifter inom kulturminnesvården är viktiga att få belysta när museernas uppgifter och ansvarsområden i övrigt behandlas.

Som jag anmält i budgetpropositionen 1987 (prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 386) har i regeringskansliet inletts ett arbete med att se över och bredda insatserna inom kulturminnesvårdens område. Utgångspunkten är att kulturkvaliteterna i vid mening i den byggda och odlade miljön behöver tas till vara med en ökad medvetenhet.

I strävan att få till stånd en sådan ökad medvetenhet är museernas medverkan mycket viktig. Jag finner det därför naturligt att i detta sammanhang redovisa mina överväganden beträffande museernas uppgifter inom kulturminnesvården.

Jag vill först sammanfatta vad som enligt min mening ryms i begreppet kulturminnesvård.

Kulturminnesvården syftar till att bevara kulturvärden i främst den yttre miljön och att göra dem levande. Med den utgångspunkten har kulturminnesvården som huvuduppgifter kunskapsuppbyggnad, urval för bevarande, skydd, vård, dokumentation, kunskapsförmedling och levandegörande i skilda former.

Kulturminnesvårdens utveckling har sedan 1970-talet kännetecknats av en allt starkare integration i samhällsplaneringen. Ansvar för att förverkliga målen för kulturminnesvården har decentraliserats och kommunernas ansvar har ökat.

Den centrala myndigheten för kulturminnesvården är riksantikvarieämbetet (RAÄ). På regional nivå svarar länsstyrelsen för de statliga myndighetsuppgifterna. De kommunala myndighetsuppgifterna sköts i första hand

av byggnadsnämnderna. De kulturhistoriska museerna har av hävd en framträdande roll inom kulturminnesvården, främst i vad avser kunskapsuppbyggnad, dokumentation och insatser för att levandegöra kulturarvet. Såväl regionala som kommunala museer medverkar emellertid dessutom i den planerings-, besluts- och genomförandeprocess för urval, bevarande och vård som de statliga och kommunala myndigheterna svarar för.

I 1974 års proposition om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974:28 s. 354) underströk departementschefen vikten av att värna om existerande samband mellan kulturminnesvård och museiväsende. Även jag vill markera att detta är en viktig fråga.

I 1974 års proposition avspeglades den ståndpunkten bl. a. i förslaget att bibehålla RAÄ och statens historiska museum inom en gemensam myndighet. Propositionens behandling av gemensamma musei- och kulturminnesfrågor i övrigt avsåg emellertid främst den regionala nivån. Sälunda föreslogs i propositionen införandet av ett nytt statsbidrag till länsmuscerna som enligt departementschefen bl. a. borde syfta till att trygga länsmuscernas möjligheter att fullgöra de uppgifter som museerna tar på sig inom kulturminnesvården liksom att kompensera länsmuscerna för att dessa fullgör uppgifter för RAÄ och länsstyrelsen. I propositionen gavs vidare utgångspunkter för ansvarsfördelningen och samordningen mellan länsmuscerna och länsstyrelserna i den regionala kulturminnesvården.

Några motsvarande riktlinjer har statsmakterna inte givit när det gäller de centrala museernas uppgifter inom kulturminnesvården. RAÄ och statens historiska museer har pekat på avsaknaden av sådana riktlinjer och instämmer i kulturrådets bedömning av behovet av en ökad samverkan mellan RAÄ och de kulturhistoriska centralmuseerna.

Även jag anser att denna samverkan på central nivå behöver utvecklas. Den självklara utgångspunkten är härvid att uppgiften att ta till vara och levandegöra kulturarvet är gemensam för museiväsendet och kulturminnesvården.

I de regionala museernas arbete är bägge dessa uppgiftsområden förenade under former som på flera sätt kan ses som en förebild för en utveckling inom de centrala institutionerna.

Det är naturligt att institutionernas inriktning och strategi i arbetet med att vårda kulturarvet växlar med tiden. Flera skäl talar emellertid för att museerna och kulturminnesvårdens myndigheter nu i högre grad bör sträva efter att samordna sina insatser.

Uppgiften att göra kulturarvet levande kan knappast på ett fullgott sätt fullgöras utan en sådan samverkan. Det finns alltid en risk för att de kulturminnesvårdande myndigheternas arbete stannar vid ett bevarande. Att enbart bevara och hindra förstörelse av värdefulla byggnader, fornlämningar, bebyggelsemiljöer eller kulturlandskap är emellertid inte ett tillräckligt mål för kulturminnesvården. Det är också viktigt att medborgarna har möjligheter att förstå och uppfatta de värden som kulturarvet representerar.

Kulturminnen och kulturmiljöer har ofta estetiska kvaliteter som kan vara lätta att uppfatta. De är dock i lika hög grad konkreta uttryck för historiska samband och processer i samhällets utveckling och förändring.

De är likaså bl. a. uttryck för hur kontakterna med omvärlden och andra länder har präglat och påverkat vårt land.

För att kunna förstå dessa samband fordras kunskaper som ger möjligheter att läsa och tolka innehållet i kultur- och stadslandskapet. Att förmedla dessa kunskaper är en viktig uppgift för särskilt skolan och folkbildningsväsendet. För de kulturhistoriska museerna är det en huvuduppgift. Som kulturrådet framhållit har museerna särskilda förutsättningar att genom utställningar och på annat sätt svara för uppgiften att ge ett historiskt och kulturvetenskapligt perspektiv på vårt samhälle i dess snabba förändring.

Den yttre kulturmiljön kan med sitt rika innehåll många gånger förmedla större upplevelsevärden än den traditionella museiutställningen. Det är en insikt som avspeglas i strävandena mot förnyelse inom internationellt och svenskt museiväsende där målsättningen bl. a. är att i olika former levandegöra de autentiska miljöerna. Projektet Ekomuseum i Bergslagen och de s. k. arbetslivsmuseerna är svenska exempel på sådana strävanden.

De samband mellan museerna och kulturminnesvårdens myndigheter i den utåtriktade uppgiften att göra kulturarvet levande som jag har berört har motsvarigheter på flera andra områden. Det gäller särskilt institutionernas arbete med långsiktig kunskapsuppbyggnad och forskning liksom beträffande det kulturhistoriska dokumentationsarbetet. De kulturhistoriska museerna och kulturminnesvården behandlar här ett gemensamt kunskapsstoff.

Jag har tidigare berört museernas forskningsbehov under avsnittet 5.2.4. Jag vill i detta sammanhang anlägga vissa aspekter på särskilt de centrala museernas uppgifter i fråga om insamling av data om och dokumentation av kulturmiljön.

Det finns i denna verksamhet i dag ett samspel mellan de regionala museerna och länsstyrelserna som oftast fungerar tillfredsställande. De regionala museerna har huvudansvaret för det fakta- och kunskapsunderlag som behövs bl. a. för länsstyrelsens och länsantikvariens beslut och ställningstaganden i ärenden om kulturminnesvård. De regionala museerna har som regel också uppgiften att vara expertinstanser åt kommunerna i motsvarande frågor, bl. a. åt byggnadsnämnderna i plan-, bygglovs- och rivningsfrågor. Motsvarande uppgifter svarar också ett flertal större kommunala museer för.

De regionala museerna och vissa kommunala museer svarar också för kulturhistorisk dokumentation av kulturmiljön. De utför t. ex. byggnadsinventeringen åt kommunerna och dokumenterar enskilda byggnader och miljöer inför planerade förändringar eller rivningar.

Genom detta arbete bygger museerna upp och vidmakthåller sin kunskap och sin kompetens. Det är kunskaper som när de utnyttjas rätt på ett fruktbart sätt kan berika också institutionernas traditionella musei- och utställningsverksamhet. Genom att medverka i den fysiska planeringen får museet en bred kontakt med intressen och samhällsorgan utanför kultursektorn som hanterar miljöfrågor i vid bemärkelse. På så sätt har de regionala museerna haft möjlighet att dra fördel av kulturminnesvårdens integration i samhällsplaneringen.

Enligt min uppfattning bör de centrala museerna utveckla sitt arbete

med dokumentation och kunskapsinsamling rörande den yttre kulturmiljön. Bedömningen motsvaras bl. a. av kulturrådets konstaterande rörande behovet av vidgade kontakter mellan de centrala museerna och andra samhällsområden. Kulturrådets förslag om särskilda utvecklingsprojekt, särskilt beträffande den svenska historien och beträffande ekologin, avser också områden där miljöfrågorna är framträdande.

Jag har tidigare föreslagit att vissa centrala museer bör ges ett särskilt ansvar för samverkan mellan de kulturhistoriska museerna. I detta ansvar bör enligt *min mening* också ingå ett ansvar för att tillsammans med RAÄ och de regionala museerna utveckla insatserna för dokumentation och kunskapsuppbyggnad rörande den yttre kulturmiljön. Ett sådant samordningsansvar har t. ex. Nordiska museet tagit beträffande museiväsendets samtidsdokumentation, SAMDOK-projektet. I övrigt gäller dock att RAÄ i alltför hög grad ensamt fått ansvaret för den centrala samordningen, t. ex. av länmuseernas byggnads- och bebyggelseinventeringar.

Det innebär bl. a. att de dokumentationsinsatser som i dag görs med kulturminnesvårdande utgångspunkter mycket sällan omfattar även etnologiska moment, t. ex. beträffande levnads- och arbetsvillkor i de miljöer som dokumenteras. Å andra sidan sker de centrala museernas etnologiska dokumentationsarbete inom t. ex. etnologi och teknikhistoria i alltför hög grad utan medvetet syfte att också kunna bidra till underlaget för insatser för säkerställande och vård av kulturminnen och kulturmiljöer.

Såsom regeringen anmält för riksdagen i budgetpropositionen 1987 (prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 386) har ett arbete inletts i regeringskansliet med en översyn av statens insatser i frågor som rör kulturminnesvården och kulturmiljön. Inom ramen för detta arbete bör också museernas deltagande preciseras och utvecklas.

För denna uppgift räknar jag med att en särskild beredningsgrupp skall knytas till utbildningsdepartementet med deltagande från kulturrådet, RAÄ samt de närmast berörda museerna. Arbetet bör bl. a. kunna ge underlag för närmare riktlinjer för museernas medverkan i vården av den yttre kulturmiljön. En särskild tonvikt bör därvid läggas på frågor om samverkan mellan RAÄ och de kulturhistoriska centralmuseerna. I beredningsgruppen bör sålunda ingå historiska museet med dess ansvar för förhistoria och medeltid, Nordiska museet med dess ansvar för den nyare tidens historia, Tekniska museet med dess ansvar för teknik- och industrihistoria samt arkitekturmuseet med dess inriktning på byggnader och den byggda miljön. Jag avser att återkomma till regeringen i denna fråga.

Kulturrådet har föreslagit en fortsatt utredning om RAÄ och statens historiska museer med inriktning på att myndigheten bör delas i en myndighetsdel och en museidel. Jag har bedömt förslaget mot bakgrund av de samordningsbehov beträffande museiväsendet och kulturminnesvården som jag har redovisat. Jag har också betonat att RAÄ:s samarbete med särskilt Nordiska museet, Tekniska museet och arkitekturmuseet behöver bli mer fruktbart än vad som nu är fallet. De många gemensamma uppgifterna för RAÄ och de övriga institutionerna inom myndigheten talar emellertid för ett fortsatt organisatoriskt samband. Jag har därför funnit att RAÄ och statens historiska museer bör bibehållas som en samlad myndig-

het. Det är en viktig uppgift för myndighetens ledning att främja samordning och balans mellan myndighetens institutioner och att utveckla verksamheten på ett sådant sätt att fördelarna med RAÄ:s och de historiska museernas gemensamma myndighetsorganisation tas till vara.

7 Särskilda utvecklingsprojekt

Kulturrådet föreslår att fyra utvecklingsprojekt skall starta inom museiområdet för att bedrivas under ett antal år. Projekten benämns i rapporten *nya perspektiv på den svenska historien, ekologisk kunskapsspridning, Sverige och tredje världen samt invandrarnas kulturer*.

Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt startar kring ett åskådliggörande av den svenska historien. Detta bör ske genom ett samarbete mellan ansvarsmuseerna, de statliga specialmuseerna och Riksställningar och bör kunna få stor betydelse för hela landets museiväsende och dess brukare. Utställningar på olika teman i den svenska historien skall kunna visas både i Stockholm och på regionala och lokala museer i landet.

Till projektet bör knytas expertis utanför museerna såsom historiker av olika slag liksom experter på olika områden av samhällets utveckling. Medverkan av författare, konstnärer och formgivare är av stor vikt. Nära kontakter med bl. a. folkbildningsorganisationer och skolan bör eftersträvas.

Kulturrådet föreslår att 1,5 milj. kr. avsätts årligen under en femårsperiod för att möjliggöra ett sådant utställningsarbete.

Enligt kulturrådets uppfattning är museerna viktiga institutioner när det gäller att *sprida kunskap om ekologi* och om den ekologiska bakgrunden till den ökade miljöförstörelsen. Museernas samlade kunskaper i historia, naturvetenskap och kulturhistoria måste utnyttjas i ett utbildnings- och folkbildningssammanhang. Framför allt erbjuder de kulturhistoriska museernas regionalt insamlade material möjligheter till beskrivningar av hur människan, från att ha levt sitt liv i samstämmighet med den omgivande naturens förutsättningar, i ökad takt under den senaste hundraårsperioden övergått till att forma naturen efter sina egna behov. Därför är en ekologisk kompetens och verksamhet i dessa museer mycket angelägen. En fortsatt utveckling kräver tid och engagemang, nya verksamhetsformer, pedagogiska försök och samarbete med andra organ och myndigheter.

Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt för ekologisk kunskapsspridning i museerna under en femårsperiod lokaliseras till Skansen med naturhistoriska riksmuseet som vetenskaplig bas. Försöksverksamheten skall syfta till att undersöka hur en ekologiskt inriktad arbetsform skall kunna integreras i länsmuseernas av kulturhistoria och konst präglade verksamhet. Detta förutsätter en aktiv medverkan från länsmuseerna i projektet. Verksamheten skall vidare syfta till att studera och pröva Skansens möjligheter och förmåga att bedriva kunskapsspridning i ämnet ekologi. Kulturrådet bedömer projektets personalbehov till fem tjänster med kvalificerad kompetens inom ämnesområdena naturvetenskap och kulturhistoria. Kostnaden beräknas till 1,5 milj. kr. per år varav 400 000 kr. avser

bidrag till museer ute i landet som på olika sätt kan medverka i försöksverksamheten.

Projektet *Sverige och tredje världen* har sin grund i kulturrådets uppfattning att museerna på ett helt annat sätt än nu bör kunna spela en roll i spridningen av en fördjupad kunskap om den omvärld som Sverige i så hög grad är beroende av. Kulturutvecklingen i den icke-europeiska omvärlden beskrivs i första hand i landets två etnografiska museer – det statliga i Stockholm och det kommunala i Göteborg. I viss utsträckning kompletteras dessas verksamhet av medelhavsmuseet och östasiatiska museet samt av enstaka specialsamlingar.

Museernas verksamhet kompletterar den kompetens som universitetens antropologiska institutioner representerar. Vidare har SIDA samlat en omfattande kunskap främst med hjälp av socialantropologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Kulturrådet anser att det finns förutsättningar för ett mer aktivt samarbete mellan de två etnografiska museerna, SIDA, de antropologiska institutionerna och folkbildningens organisationer. Kulturrådet föreslår därför att ett utvecklingsprojekt inleds för att sprida en fördjupad kunskap om den icke-europeiska omvärlden. De etnografiska museerna har möjligheter att bidra med historiska och antropologiska perspektiv, där deras rika samlingar kan komma till nytta. SIDA bör kunna tillföra kunskap om den samtida situationen, både den politiska och ekonomiska. Verksamheten bör knyta an till folkbildningsorganisationernas studie- och informationsverksamhet om internationella frågor. Nära kontakter med skolan bör också eftersträvas.

Eftersom de regionala och lokala museerna i stor utsträckning saknar etnografiskt material har Riksställningen en viktig uppgift i projektet.

Kulturrådet föreslår att projektet bedrivs under tre – fyra år. Kulturrådet beräknar medelsbehovet till 1,5 milj. kr. per år under försöksperioden.

Det fjärde projektet behandlar *invandrarnas kulturer*. Kulturrådet anser att dokumentationen av invandrarnas kulturer hittills har varit bristfällig vid landets museer. Initiativ till förbättringar bör tas både av kulturrådet, ansvarsmuseerna och av riksarkivet såväl som av andra berörda statliga myndigheter. Övriga parter är invandrarna och deras organisationer liksom olika museer och arkiv på regional och lokal nivå.

Museerna har ett ansvar när det gäller att dokumentera invandrarnas och de etniska gruppernas kulturer. Framför allt gäller detta Nordiska museet och läns museerna men även etnografiska museet, medelhavsmuseet och östasiatiska museet. Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt startas där invandrarnas organisationer, folkrorelsernas arkiv, universitetsinstitutioner och studieförbund inbjuds att delta. Arbetet föreslås bedrivas under en treårsperiod med hjälp av en konsult som knyts till SAMDOK-sekretariatet vid Nordiska museet. Kulturrådet uppskattar kostnaderna för konsulten inkl. verksamhetsmedel till 300 000 kr. per år.

Flertalet remissinstanser är positiva till en satsning på utvecklingsprojekt. Några anser att huvuddelen av verksamheten i projekten bör förläggas till regional och lokal nivå. Förslag framförs också om utvecklingsprojekt även inom andra områden.

Föredragandens överväganden

Jag har tidigare givit uttryck för uppfattningen att museernas kunskaper är viktiga att ta till vara i den fortlöpande utvecklingen av samhället. De förslag till särskilda utvecklingsprojekt, som lämnats av kulturrådet, gäller ämnen som är mycket angelägna i dagens samhälle. Det är en naturlig uppgift för museerna att sprida kunskap och skapa engagemang för ämnen av detta slag. Flera museer i landet har under årens lopp gjort betydelsefulla insatser inom dessa områden. Kulturrådet vill nu genom att föreslå ett utökat samarbete mellan museerna och mellan museerna och andra samhällsområden ytterligare uppmärksamma museernas möjligheter att utifrån deras speciella kompetens fokusera viktiga ämnesområden. Flertalet remissinstanser stöder förslaget om en satsning på särskilda utvecklingsprojekt. Några instanser anser att projektarbetet bör kunna omfatta också andra områden.

Enligt min uppfattning är förslaget om särskilda utvecklingsprojekt bra exempel på hur de centrala museerna kan arbeta till gagn för hela landets museiväsende. Jag anser det dock inte lämpligt att riksdag och regering läser fast vilka projekt, som skall bedrivas och deras innehåll. I enlighet med min förut redovisade grundsyn anser jag i stället att projekten bör tas fram i samarbete mellan museerna och statens kulturråd.

I centralmuseernas uppgifter ingår att ha kontakt med andra centrala samhällsorgan – både myndigheter och organisationer. De föreslagna utvecklingsprojekten förutsätter ett intimt samarbete med andra organ på central nivå. Det ekologiska projektet förutsätter t.ex. medverkan från statens naturvårdsverk, projektet om Sverige och tredje världen medverkan från SIDA och projektet om invandrarnas kulturer medverkan från statens invandrarverk. I samtliga projekt är dessutom samarbete med bl. a. universitet och högskolor, skola och folkbildning av stor betydelse liksom medverkan från skilda arkiv.

Några remissinstanser varnar för att projekten kan bli alltför centraliserade och förordar därför att man med centralmuseernas medverkan förlägger en större del av verksamheten till regionala och lokala museer. Det grundläggande syftet med sådana projekt som de fyra föreslagna bör enligt min uppfattning vara att på olika sätt utveckla och föra ut den kunskap som centralmuseerna besitter till övriga museer i landet. Detta kan ske på olika sätt exempelvis genom vandringsutställningar, genom olika former av samarbete och genom att tillföra kompetens, stimulans, stöd och service till regionala initiativ. Riksutställningar bör medverka med sin kunskap om utställningsmediet, transporter och annan service, som kan bli aktuell. Det bör vara naturligt att även ta hänsyn till regionala skillnader framför allt när det gäller skildringen av den svenska historien och i det ekologiska projektet.

De remissinstanser utanför kulturområdet, som berörs av kulturrådets förslag, är mycket positiva till att museerna blir aktivare inom deras resp. områden. Således anser t.ex. statens naturvårdsverk att museerna kan spela en aktiv roll för att sprida ekologisk kunskap och att verket på olika sätt kan bidra till arbetet i det föreslagna projektet. SIDA anser för sin del att projektidén om Sverige och tredje världen är utmärkt. Statens invand-

rarverk stöder förslaget om ett utvecklingsprojekt kring dokumentationen av invandrarernas kulturer. Jag har med tillfredsställelse noterat dessa positiva reaktioner.

Jag föreslår att särskilda medel avsätts för utvecklingsprojekt inom museiområdet. Dessa medel, som tas upp under anslagsberäkningarna, bör fördelas av statens kulturråd. De bör tillsammans med andra medel, som kulturrådet disponerar för museiändamål, kunna utgöra ett stöd och en stimulans i det fortsatta projektarbetet. Jag förutsätter att rådet beträffande fördelningen av medel på olika utvecklingsprojekt och annat utvecklingsarbete samråder med företrädare för museerna. I det sammanhanget bör också den närmare utformningen av projekten behandlas. Centralmuseerna och Riksutställningar förutsätts även medverka med personal och andra resurser ur ordinarie anslag.

Den positiva reaktionen från de myndigheter utanför kultursektorn som berörs av de föreslagna utvecklingsprojekten, dvs. i första hand statens naturvårdsverk, SIDA och statens invandrarverk, utgör en garanti för att dessa myndigheter kommer att ta sin del av ansvaret för att projekten skall bli framgångsrika. Jag utgår från att de närmare formerna för samverkan och åtaganden kommer att diskuteras mellan berörda myndigheter och kulturrådet. Jag har i dessa frågor samrått med miljö- och energiministern, biståndsministern och invandrarministern.

8 Hemställan

Jag hemställer att regeringen

1. föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende som jag har förordat,
2. bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag i övrigt har anfört om utvecklingsverksamhet inom museiområdet.

9 Anslagsberäkningar för budgetåret 1987/88

Utvecklingsverksamhet inom museiområdet

1987/88 Nytt anslag (förslag)	6 850 000
-------------------------------	-----------

Föredraganden

Medel för utvecklingsarbete och utvecklingsprojekt inom museiområdet bör tillföras statens kulturråd. Jag har beräknat ett sammanlagt belopp av 5 100 000 kr. för detta ändamål.

Härutöver bör medel ur detta anslag tilldelas vissa centralmuseer med särskilda ansvarsuppgifter som en förstärkning av deras ordinarie anslag.

Detta anslag bör föras upp med sammanlagt 6 850 000 kr. Min medelsberäkning framgår av följande sammanställning.

Anslagsfördelning

Ändamål	Belopp
1. Statens kulturråd för utvecklingsverksamhet inom museiområdet	5 100 000
2. Centralmuseer med särskilda ansvarsuppgifter	
2.1 Historiska museet	350 000
2.2 Statens konstmuseer	350 000
2.3 Naturhistoriska riksmuseet	350 000
2.4 Etnografiska museet	350 000
2.5 Nordiska museet	350 000
Summa	6 850 000

Jag förordar att ett nytt reservationsanslag, benämnt Utvecklingsverksamhet inom museiområdet, förs upp i statsbudgeten för nästa år. Jag vill redan nu anmäla att jag har för avsikt att föreslå regeringen att de medelsökningar som för nästa budgetår tagits upp under anslagsposten 2 för budgetåret 1988/89 skall beräknas under resp. mottagares ordinarie förvaltningsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utvecklingsverksamhet inom museiområdet* för budgetåret 1987/88 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 850 000 kr.

10 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och de ändamål som föredraganden har hemställt om.

Sammanfattning av Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende (rapport från kulturrådet 1986:3).

I. Museerna i samhället

Museerna har under senare år varit föremål för ett växande intresse i många länder över hela världen. Detta tar sig uttryck i att nya museer kommer till, befintliga byggs ut och utredningar görs, som söker ange nya former för museiverksamheten. Museernas traditionella uppgifter att samlar, bevara, vårda och visa kommer även fortsättningsvis att vara kärnan i deras verksamhet. Men samhällets snabba förändringar ställer nya och högre krav på museerna. De kan visa historiens och samtidens olika skepnader. Genom museerna kan den historiska erfarenheten utnyttjas för att ge perspektiv på olika frågor när det gäller att hantera nuets problem och välja framtidsinriktning.

I Sverige finns ca 250 museer av varierande storlek och med olika inriktning. I uppdraget till kulturrådet ligger att ge förslag om hur man kan uppnå en tydligare ansvarsfördelning mellan museerna och om hur utvecklingen kan främjas genom samverkan mellan museer i hela landet.

Många museibesök sker i skolans regi. Av den vuxna befolkningen besöker inmot hälften varje år något museum. Social bakgrund och utbildning har betydelse för museibesök.

Kulturrådet pekar i denna rapport på några faktorer som påverkar museerna i framtiden. Den snabba samhällsutvecklingen kommer att öka behovet av historisk kunskap, en ökad utbildningsnivå kan väntas medföra att allt fler kommer att ställa krav på museerna. Genom omfattande invandring har Sverige blivit ett mångkulturellt samhälle, vilket också påverkar museerna. Informationsutbudet ökar i samhället och specialiseringen går allt längre. Mediesituationen förändras genom landvinningar inom datateknik och kommunikationsteknik. Omstruktureringen i arbetslivet ger människor mer fritid. Den ekonomiska situationen är sådan att utveckling och förnyelse av den offentliga sektorn för närvarande till stor del måste ske genom omprioriteringar.

Enligt kulturrådets uppfattning är sex områden av särskild betydelse för museerna under de närmast kommande åren. Förslagen i rapporten knyter an till dessa som i rubriken kallas historiens betydelse, arbetets villkor och värde, Sverige i världen – världen i Sverige, ekologin, konsten och undervisning – folkbildning.

2. Utgångsläget – museisverige i dag

Kulturrådet har i en särskild skrift Museisverige (rapport från kulturrådet 1986:1) ställt samman statistiska uppgifter avseende år 1983 om de större museerna dvs. de som har personal som uppgår till två eller flera årsverk.

Dessa museer är 150 stycken. En klassificering av dessa efter samlingarnas huvudsakliga innehåll visar att ett sjuttioital har samlingar med tyngdpunkt inom det kulturhistoriska området ett tjugofemtal inom huvudsak konst/konsthantverk, tio inom teknikhistoria, nio inom naturhistoria, sju inom arkeologi och två inom etnografi.

De statliga museerna är ett 40-tal, varav sjutton är s. k. centralmuseer. I 22 av landets 24 län finns traditionella läns museer, i många av landets kommuner finns kommunala museer.

De totala driftkostnaderna för verksamheten vid Sveriges museer kan år 1983 uppskattas till minst 700 milj. kr., varav staten svarade för minst 330 milj. kr., kommunerna för ca 210 milj. kr. och landstingen för ca 52 milj. kr. Staten bär ensam det ekonomiska ansvaret för de statliga museerna och stiftelsen Nordiska museet. Beträffande Sveriges Tekniska museum uppgår statsbidraget till ca 75 % medan ca 10 % utgörs av bidrag från näringslivet.

Det statliga stödet till de regionala museerna är konstruerat så att staten genom bidrag till en del av museernas personalkostnader är medfinansierad till verksamheten.

Budgetåret 1984/85 var statens utgifter (exkl. arbetsmarknadsverkets utgifter) för de centrala museerna 220 milj. kr., för de regionala museerna 31 milj. kr. och för övriga statsunderstödda museer 17 milj. kr. Jämfört med budgetåret 1975/76 innebär detta en tillväxt för de centrala museerna tillsammans med 33 % i fast penningvärde, för de regionala med 158 % och för övriga statsunderstödda museer med 42 %. Arbetsmarknadsverkets utgifter för de centrala och regionala museerna var budgetåret 1983/84 ca 45 milj. kr. resp. ca 24 milj. kr.

3. Uppdrag och utgångspunkter

I uppdraget framhålls att de centrala museerna bör ses som en för hela landet gemensam museiresurs. I utredningsarbetet bör kulturrådet göra en genomgång av de centrala museernas uppgifter och ansvar i relation till landets museiväsende och föreslå hur samarbetet mellan de centrala museerna sinsemellan kan utvecklas.

Museernas organisation och verksamhet har varit föremål för utredningar vid ett flertal tillfällen sedan mitten av 1960-talet. Under tiden 1965-1974 utredde 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) de tre områdena kulturminnesvård, museer och utställningar. MUS 65 följdes av olika organisationsutredningar.

Statens agerande på museiområdet kan sägas ha utvecklats i tre steg: mål-organisation-samverkan. Samverkan vetter utåt mot omvärlden och inåt mot museisektorn. Genom öppenhet mot omvärlden kan museerna tillgodogöra sig resultaten av t. ex. forskningen inom högskolan, utvecklingen av medieanvändningen inom massmedier och näringsliv, pedagogiska erfarenheter inom skolan och folkbildningen och engagemanget inom hembygds- och miljörelserna. Inåt mot museiväsendet blir ansvars- och arbetsfördelning en nyckelfråga. Genom att inte dubblera varandra i onödan räcker resurserna längre.

De centrala museernas ansvar för landets museiväsende utgår från deras samlingar och expertkunnande. Centralmuseernas uppgifter kan sammanfattas på följande sätt, nämligen att förvalta och visa vårt nationella kulturarv liksom kulturarv från andra länder, att genom service, rådgivning, vandringsutställningar, depositioner m. m. vara gemensamma resurser för landets museer samt att vara lokalmuseer i sin region.

I rapporten pekar kulturrådet på några sätt att främja en ökad samverkan inom museiväsendet genom att klargöra inom vilka verksamhetsområden det finns behov av samverkan. Vidare måste ansvars- och arbetsfördelningen mellan museerna göras tydligare. I rapporten konstateras att de centrala museerna är mycket olika sinsemellan och att därför samma ansvar inte skall knytas till alla. Centrala museer, som föreslås få ett vidare ansvar benämns basmuseer, medan övriga centrala museer kallas statliga specialmuseer. I framtiden bör de centrala museerna i ökad utsträckning uppmärksamma uppgifterna att ge service och råd till övriga museer i landet. För att kunna främja en ökad samverkan krävs också att man finner de effektivaste samverkansformerna.

4. Museernas arbete

Museerna som informations- och kunskapskälla

Museernas verksamhet kan ses som en lång kedja av informationsbehandling. Att samla, bevara, bearbeta, forska, undervisa och visa innebär att museerna hanterar, bearbetar och förmedlar information och kunskap.

Kulturrådet anser att utnyttjande av informationsteknologins möjligheter är ett viktigt instrument för att förverkliga det öppna museets idé.

Kulturrådet anser att för att uppnå en utveckling på det informationsteknologiska området krävs dels samarbete mellan resurser för utvecklingsarbete och anskaffning av utrustning. Ett samarbete behövs mellan basmuseerna och övriga museer i landet för att öka åtkomligheten och utnyttjandet av museernas informations- och kunskapsmaterial som helhet. Arbetet bör ledas av en samarbetsgrupp under i första hand en femårsperiod.

När det gäller utnyttjande av den nya teknologin i den utåtriktade verksamheten föreslår kulturrådet att projektbidrag skall kunna utgå till museerna för att pröva modern teknologi i utställningar och undervisning.

Verksamhetsfrågor

Samlingsområden

Kulturrådet konstaterar att den grundläggande ansvarsfördelningen inbördes mellan basmuseerna och de statliga specialmuseerna fungerar bra. De flesta avgränsningsfrågor löses smidigt och förekommande dubbleringar är som regel motiverade utifrån museernas olika inriktning.

1946 års regeringsbeslut om bl. a. de statliga museernas samlingsområden är föråldrat och bör upphävas.

Kulturrådet anser det angeläget att basmuseerna fortsätter att arbeta med uppgifter av samarbets- och samordningskaraktär inom sina resp. sektorer. Förutom det arbete som åvilar basmuseerna behövs ett samarbete för museiområdet som helhet.

Den samarbetsgrupp som föreslagits under avsnittet Museerna som informations- och kunskapskälla bör även arbeta med frågor om registrering och dokumentation av föremål och bilder.

Vård och konservering

Den utveckling som kommit igång bör fortsätta. Basmuseerna bör i ökad utsträckning stå till tjänst med rådgivning.

Kulturrådet är berett att stödja ett utredningsarbete inom ramen för Svenska museiföreningens verksamhet, som syftar till att belysa bl. a. organisatoriska och ekonomiska konsekvenser av inrättande av en gemensam museiservice för bl. a. handläggning av materialfrågor, upphandling och distribution av museivaror.

Forskning

Bland basmuseerna intar naturhistoriska riksmuseet en särställning på forskningsområdet. Kulturrådet anser att basmuseerna i övrigt inte kan spela någon mer avgörande roll för grundläggande inomvetenskapligt relevant forskning än för närvarande om inte särskilda forskartjänster inrättas vid de basmuseer som nu saknar sådana. Det är en fråga som kräver fortsatt analys och diskussion och kulturrådet lägger därför inte fram något förslag här.

Museerna har en viktig uppgift att främja forskningen vid högskolan och vid andra forskningsorgan. Detta kan ske genom att museernas material hålls tillgängligt för forskare, genom att museerna redovisar sina forskningsbehov och genom att vara en viktig miljö för forskningsinformation.

När det gäller områden för långsiktig kunskapsuppyggning i museernas metodarbete avser kulturrådet att under återstoden av 1980-talet särskilt prioritera museipedagogiken och den del av museisociologin som handlar om museibesökare och publikarbete.

Kulturrådet kommer att prioritera vissa museifrågor inom sitt allmänna FoU-ansvar men det är framför allt museerna själva, som kan stärka kontakterna inbördes och med forskningsvärlden på FoU- området.

Säkerhet

Kulturrådet föreslår att en arbetsgrupp för säkerhetsfrågor vid museerna även fortsättningsvis bör finnas hos kulturrådet.

Kulturrådet förordar ett ökat samarbete mellan basmuseerna, de statliga specialmuseerna och Riksutställningar när det gäller viss produktion av vandringsutställningar och räknar med att vissa stimulansbidrag skall kunna utgå.

Undervisning och folkbildning

En museipedagogisk arbetsgrupp och en projektsekreterare föreslår knytas till kulturrådet för att under den närmaste treårsperioden stärka utvecklingsarbete inom det museipedagogiska området. Arbetet skall inriktas på att förnya information och samordning i kontakt med museer och folkbildningsorganisationer, förskolor och skolor i hela landet.

Förlagsservice

Kulturrådet avser att ge bidrag till Svenska museiföreningen för en studie och ekonomisk analys när det gäller förutsättningarna att starta en gemensam förlagsservice.

Fyra utvecklingsprojekt

Nya perspektiv på den svenska historien

Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt startar kring den svenska historien som ett aktivt utställningsarbete mellan basmuseer och statliga specialmuseer. Utställningssamarbetet skall inriktas på att redovisa och belysa politiska, ekonomiska, sociala och kulturella sammanhang som påverkat det svenska samhällets utformning och Sveriges plats i världen. Kulturrådet föreslår att 1,5 milj. kr. per år avsätts under en femårsperiod för detta projekt.

Ekologisk kunskapspridning

Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt för ekologisk kunskapspridning startas och drivs under en femårsperiod med naturhistoriska riksmuseet som vetenskaplig bas och lokaliserat till Skansen. Försöksverksamheten syftar bl. a. till att undersöka hur ett ekologiskt inriktat synsätt skall kunna integreras i länsmuseernas av kulturhistoria och konst präglade verksamhet. Detta förutsätter nära samarbete med museerna i landet. Kulturrådet beräknar 1,5 milj. kr. per år för försöksverksamheten. En möjlig finansiering är de medel regeringen avsatt för miljöforskning m. m.

Sverige och tredje världen

Kulturrådet föreslår ett utvecklingsprojekt för att sprida en fördjupad kunskap om den icke-europeiska omvärlden. Kulturrådet föreslår att ett

samarbete inleds mellan SIDA, folkbildningsorganisationerna och i första hand etnografiska museet i Stockholm i detta syfte. En intensifierad verksamhet, i första hand genom vandringsutställningar, bör bedrivas under tre-fyra år och förslagsvis bekostas ur de medel för information som SIDA disponerar. Medelsbehovet beräknar Kulturrådet till 1,5 milj. kr. per år under försöksperioden.

Invandrarnas kulturer

Kulturrådet föreslår att ett utvecklingsprojekt startas i samarbete mellan museer, statens invandrarverk, invandrarnas organisationer, Folk rörelsernas arkiv samt universitetsinstitutioner och studieförbund kring dokumentation av invandrarnas kulturer. En konsulent föreslås under en treårsperiod knytas till SAMDOK-sekretariatet vid Nordiska museet.

Forum för idédiskussioner

Kulturrådet avser att under budgetåret 1986/87 ta initiativ till ett forum för idédiskussioner om museernas framtida samhällsroller med utgångspunkt från de sex utvecklingslinjer som nämndes i kapitel 1 Museerna i samhället.

5. Organisation för samverkan

Kulturrådet anser att grunden för samverkan mellan museerna är starka och kompetenta basmuseer. Kulturrådet svarar för myndighetsuppgifter och ett begränsat antal samverkansgrupper svarar för frågor som faller utanför ett enskilt eller ett par närliggande museers ansvar.

För att tydliggöra de centrala museernas ansvar har Kulturrådet delat in dessa i två kategorier – basmuseer och statliga specialmuseer.

Kulturrådet föreslår att Nordiska museet, Historiska museet, Etnografiska museet, statens konstmuseer företrädda av nationalmuseet och moderna museet samt naturhistoriska riksmuseet skall vara basmuseer. Bas-museerna som verkar inom tre huvudområden, nämligen kulturhistoria, konsthistoria och naturhistoria, föreslås framför allt verka för att en samverkan och samordning kommer till stånd inom museernas olika verksamhetsområden.

De statliga specialmuseerna är en resurs för landets museer genom sina omfattande och framstående samlingar samt sin stora specialistkompetens. Till kategorin statliga specialmuseer har Kulturrådet räknat kungl. myntkabinettet, medelhavsmuseet, östasiatiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, statens sjöhistoriska museum, arkitekturmuseet, musikmuseet, Sveriges Tekniska museum, armémuseum, marinmuseum och flygvapenmuseum.

Inom många av museernas verksamhetsområden har under årens lopp former för samverkan etablerats. Initiativet till samarbetet har ibland kommit från staten och ibland från museerna och då många gånger genom Svenska museiföreningen. Rådet konstaterar att det finns många samar-

betsgrupper som gör betydelsefulla insatser. Kulturrådet föreslår att några nya inrättas. Detta redovisas fråga för fråga i kapitel 4 Museernas arbete.

Kulturrådet föreslår dessutom att en samarbetsgrupp bestående av cheferna för basmuseerna tillsätts av regeringen för att fungera som centrum för diskussion, erfarenhetsutbyte, planering och samordning mellan dessa museer. Exempel på en fråga som bör behandlas i en sådan samarbetsgrupp är att precisera basmuseirollen.

Kulturrådet föreslår ett fortsatt utredningsarbete med sikte på en delning av myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer.

Rådet föreslår att en ytterligare anpassning till det statliga regelsystemet bör övervägas på ett par punkter när det gäller stiftelserna Nordiska museet och Sveriges Tekniska museum.

Beträffande Riksutställningar föreslås ett ökat produktionssamarbete med basmuseerna och de statliga specialmuseerna samt att Riksutställningar utreder frågor om ett dokumentationscentrum för utställningsområdet.

Kulturrådet anser att de statliga museernas styrelser bör bestå och rekommenderar att minst två platser reserveras för museiföreträdare från landets museer i varje basmuseistyrelse. Rådet föreslår vidare att förordnandetiden för chefer vid basmuseer och statliga specialmuseer skall vara sex år med möjlighet till omförordnande.

En särskild utbildningsgrupp föreslås få ansvar att fullfölja arbetet med att utarbeta ett utbildningsprogram för museerna.

Kulturrådet anser att vissa förändringar i basmuseernas och de statliga specialmuseernas instruktioner och stadgar bör göras till följd av rådets förslag i denna rapport.

6. Ekonomiska frågor

Med utgångspunkt i kulturrådets förslag i rapporten föreslår rådet en total ökning på drygt 8 milj. kr. budgetåret 1987/88 till museiväsendet. Av dessa avser 2,3 milj. kr. ökade medel för temporära insatser (under i huvudsak fem år), 2 milj. kr. förstärkning av basmuseernas anslag, ca 800 000 kr. ökade bidrag till Göteborgs museer och Malmö museer, 1,5 milj. kr. ekologiprojektet och 1,5 milj. kr. utställningsprojektet om Sverige och tredje världen.

Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende (rapport från kulturrådet 1986:3)

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över statens kulturråds rapport (1986:3) Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende avgetts av riksrevisionsverket (RRV), statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksarkivet, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens musiksamlingar, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, naturhistoriska riksmuseet, etnografiska museet, statens sjöhistoriska museum, arkitekturmuseet, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), styrelsen för internationell utveckling (SIDA), statens invandrarverk, statens naturvårdsverk, humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Stiftelsen Riksutställningar, Stiftelsen Nordiska museet, Stiftelsen Sveriges Tekniska museum, Stiftelsen Skansen, Göteborgs museer, Malmö museer, arkivutredningen, Riksförbundet för hembygdsvård, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska museiföreningen, Länsmuseumernas samarbetsråd, som bifogat yttranden från Stiftelsen Upplandsmuseet, Södermanlands museum, Stiftelsen Östergötlands länsmuseum, Stiftelsen Jönköpings läns museum, Stiftelsen Kalmar läns museum, Stiftelsen Blekinge läns museum, Stiftelsen Älvsborgs länsmuseum, Stiftelsen Skaraborgs länsmuseum, Stiftelsen Hallands länsmuseum, Halmstad och Varberg, Stiftelsen Värmlands museum, Stiftelsen Länsmuseumet i Göteborgs och Bohus län, Kristianstads länsmuseum, Stiftelsen Västmanlands läns museum, Stiftelsen Jämtlands museum och Stiftelsen Västerbottens museum samt Föreningen Sveriges länsantikvarier.

Dessutom har skrivelser kommit in från Konstfrämjandets riksförbund, konstavetenskapliga institutionen vid universitetet i Uppsala, Svenska arkeologiska samfundet, Föreningen Sveriges landsantikvarier, kulturnämnden i Helsingborgs kommun, Föreningen för undervisning i svenska museer (FUISM), Arkivet för Sverigefinnar och Finlandssvenskar i Sverige samt Folkbildningsförbundet.

I. Bedömning i stort

Utredningen får i allmänhet ett positivt mottagande av remissinstanserna, som anser att kulturrådet presenterat en bra översikt av museernas verksamhets- och problemområden. Till dessa remissinstanser hör bl. a. *statens musiksamlingar, Göteborgs museer, Malmö museer, Svenska kom-*

munförbundet, naturhistoriska riksmuseet, Nordiska museet och Länsmuseumernas samarbetsråd. Samarbetsrådet anser dock att kulturrådets betoning av de centrala museernas struktur och samarbetsformer har gjort att de regionala museerna fått en alltför perifer behandling. Motsvarande synpunkter framförs av *Svenska museiföreningen, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* menar att en diskussion om museernas samband och samverkan inte kan isoleras till museisektorn utan också måste innefatta samverkan med andra samhällsområden inom museernas skilda intressefält. *Arkitekturmuseet* anser att kulturrådet noggrannare borde ha övervägt hur det befintliga museiväsendet motsvarar samhällets behov av museer och deras verksamhet. Mot bakgrund av ett sådant klarläggande kunde den befintliga museistrukturen ha värderats och eventuella nya initiativ ha presenterats. *RRV* ställer sig allmänt positivt till de åtgärder som syftar till effektivitetsvinster inom ramen för nuvarande resurser. *Statskontoret* saknar en diskussion om prioriteringar såväl för museisektorn som helhet som för de enskilda statliga museerna.

2. Synpunkter på samverkan (5 – 5.2)

Kulturrådet anser i sin rapport att grunden för samverkan mellan museerna är starka och kompetenta basmuseer. För att förtydliga de centrala museernas ansvar har rådet delat in dessa i två kategorier – basmuseer och statliga specialmuseer.

Kulturrådets förslag tillstyrks i stort sett av det helt övervägande antalet remissinstanser, bl. a. av *statens musiksamlingar, etnografiska museet, naturhistoriska riksmuseet, Riksställningar, Stiftelsen Skansen, Malmö museinämnd, Svenska kommunförbundet, Länsmuseumernas samarbetsråd, Stiftelsen Södermanlands museum, Stiftelsen Kalmar läns museum, Stiftelsen Jönköpings läns museum, Stiftelsen Länsmuseumet i Göteborgs och Bohus län och Föreningen Sveriges landsantikvarier.*

Livrstkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet finner uppdelningen av centralmuseerna i basmuseer och specialmuseer relevant under förutsättning att de ekonomiska ramarna för att upprätthålla specialmuseernas kompetens inte krymps och att samspelet mellan basmuseerna och specialmuseerna fungerar väl.

Över kulturrådets förslag att Nordiska museet, historiska museet, etnografiska museet, statens konstmuseer företrädda av nationalmuseumet och moderna museet samt naturhistoriska riksmuseet skall vara sektorsansvariga museer och kallas basmuseer har vissa instanser haft synpunkter. *Statskontoret* anser att det finns skäl att ifrågasätta om etnografiska museet bör tilldelas rollen som basmuseum. *Statens konstmuseer* föreslår att myndigheten i sin helhet utses att utöva basmuseiansvaret. *Arkitekturmuseet* framhåller att om ett begrepp basmuseer skall införas så gör museet anspråk på att vara ett sådant museum. Förutom *Sveriges Tekniska museum* föreslår *Göteborgs museer* och *Malmö museinämnd* att Tekniska museet skall räknas in bland basmuseerna.

LO anser att Arbetets museum bör betraktas som ett basmuseum.

Stiftelsen Skansen anser att Skansen bör räknas in i samma kategori som de statliga specialmuseerna, vilka enligt utredningen utgör en resurs för landets museiväsende genom sina omfattande samlingar och specialistkompetens.

Mot begreppet basmuseum för de sektorsansvariga museerna har några remissinstanser invändningar däribland *statens konstmuseer* som anser att benämningen centralmuseum är mer naturlig. *Svenska museiföreningen* tar avstånd från de nya benämningarna. Termen basmuseum har dubbla associationer och kan lika gärna stå för en lokal museiverksamhet. *Länsmuseernas samarbetsråd* anser att i stället för basmuseum är benämningen riksmuseum eller sektorsmuseum tänkbara. *Stiftelsen Östergötlands länsmuseum* kan tänka sig begreppet resursmuseum eller sektorsmuseum i stället för basmuseum. *Stiftelsen Länsmuseet i Göteborg och Bohus län* anser att uttrycket basmuseer känns ur länsmuseumsperspektiv felaktigt eftersom basen i museipyramiden utgörs av de regionala och lokala museerna.

Etnografiska museet anser bl. a. att en indelning i ansvarssektorer är vettig, ett förhållande som redan informellt existerar. Det är därför välkommet att utredningen föreslår en formalisering av sektorsansvaret genom att urskilja fem basmuseer.

Landstingsförbundet framhåller att en huvudfråga för utredningen har varit att försöka precisera de centrala museernas stödjande roll gentemot övriga museer. Förslaget, att ge vissa centrala museer, s. k. basmuseer, ett tydligare och större ansvar och rådgivning gentemot övriga museer, förefaller ändamålsenligt.

TCO framhåller, att det som skiljer basmuseet från specialmuseet är att basmuseet skall ha överblick över helheten inom sektorn och att basmuseet skall samordna insatserna för museernas olika verksamheter inom sektorn. Ifall samordningsansvaret läggs på en myndighet, vilket föreslås för konst- resp. naturhistoriska sektorn, finns goda förutsättningar att ansvaret blir reellt och därmed leder till en utveckling av sektorn. Här inställer sig frågan vilken sektor de föreslagna basmuseerna inom den kulturhistoriska sektorn skall ha överblick över och samordningsansvar för. Organisationen för dessa tre museer bygger i dag på verksamhetsområdena arkeologi, etnografi och etnologi. På grundval av de redovisade tankegångarna borde enligt *TCO*'s uppfattning de tre föreslagna basmuseerna inom kulturhistoria bilda var sitt specialmuseum. Vidare kan konstateras att staten i dag saknar ett kulturhistoriskt museum. Därmed borde också förslaget om ett kulturhistoriskt basmuseum ha fallit. I stället föreslås ett slags paraplyorganisation i form av tre basmuseer med ett sektorsansvar, som saknar organisatorisk verksamhetsanknytning. Mot den bakgrunden avvisar *TCO* den föreslagna paraplyorganisationen.

Ett flertal av länsmuseerna tar upp frågan om de centrala museernas roll som lokala museer inom Storstockholmsområdet. *Länsmuseernas samarbetsråd* anser att de statliga museerna i första hand bör ses som nationella institutioner. För att frigöra basmuseernas resurser för en landsomfattande verksamhet vill rådet föreslå att man inleder förhandlingar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om övertagande av kostnadsansvaret för den del av verksamheten som är av lokal natur.

Stiftelsen Jämtlands läns museum anser att det enligt betänkandet ingår i de centrala museernas uppgifter att vara lokalmuseer i sin region. Svårigheten för de centrala museerna att förverkliga sin nationella roll beror i hög grad på att de är fastlåsta i rollen som lokala museiinstitutioner för Storstockholm. Stiftelsen anser därför att det är viktigt att staten principiellt deklarerar att sådan verksamhet händanefters ska bedrivas enbart i den utsträckning den finansieras av Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

Stiftelsen Hallands läns museer, Halmstad och Varberg anser att Nordiska museet och statens historiska museum lämpligen bör föras samman till ett historiskt riksmuseum (basmuseum).

Stiftelsen Värmlands museum framhåller, att till skillnad mot t. ex. läns museerna bör basmuseer och statliga specialmuseer ha klart avgränsad verksamhetsinriktning. Funktionen som landets specialistcentrum inom sitt område kan annars lätt gå förlorad. *Värmlands museum* finner det därför anmärkningsvärt att kulturrådet förordar att dessa museers direktiv för samlingsområdena bör vara allmänt formulerade.

Föreningen Sveriges landsantikvarier, som tillstyrker förslagen beträffande basmuseer och statliga specialmuseer, anser dessa förslag som en viktig museipolitisk reform. Föreningen vill emellertid framhålla att i konsekvens med målsättningen för basmuseernas verksamhet bör man eftersträva bättre samordning, dels mellan Nordiska museet och statens historiska museum, dels mellan nationalmuseum och moderna museet. Framför allt måste moderna museets hittillsvarande fixering vid sin roll som Stockholmsmuseum brytas, om basmuseitanken ska kunna förverkligas.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer anser att de museer som i förslaget har betecknats som statliga specialmuseer har större betydelse för museiväsendet i dess helhet än vad som framgår av förslagen. Deras i allmänhet mycket starka internationella kontakter är en tillgång för svenskt kulturliv som inte har uppmärksamats tillräckligt. Ofta har de också en unik expertroll som ensamt sakkunniga i landet inom sitt specialområde. Denna expertroll har betydelse såväl i samarbetet mellan de centrala museerna inbördes och med de regionala och lokala museerna som i kontakten med universiteten.

När det gäller frågan om statliga specialmuseer framhåller *Stiftelsen Södermanlands museum* att det är viktigt att specialmuseernas arbetsuppgifter formuleras så att de utgör ett stöd för museiväsendet i övriga landet. *Arkitekturmuseet* anser att hela frågan om de s. k. specialmuseernas uppgifter är dåligt belyst i utredningen.

Många av remissinstanserna har tagit upp frågor kring samverkan och samverkansgrupper. *Statskontoret* framhåller att kulturrådet inte ger någon egentlig vägledning för hur samverkan mellan basmuseerna praktiskt skall utformas. Förslagen om att till det redan stora antalet permanenta eller tillfälliga samlingsgrupper foga ytterligare ett antal grupper för samordning och samverkan visar enligt statskontorets mening på behovet av samlade insatser för landets museiväsende å ena sidan och avsaknaden av lämpliga organisatoriska former för detta å den andra. Kulturrådet föreslår att en rad nya samlingsgrupper skall knytas till rådet. Dessa skall arbeta

under en begränsad tid. Statskontoret bedömer dock att dessa grupper, liksom andra satsningar på att utveckla samarbetet – om de är framgångsrika – kommer att ställa krav på mer permanenta samarbetsformer förenade med ett driftsansvar för olika frågor. Statskontoret anser att kulturrådet inte tillräckligt har uppmärksammat denna fråga. Det är emellertid svårt att finna något lämpligt organ för uppgifter av driftkaraktär inom ramen för existerande museistruktur. En lösning kan vara att fördela ansvaret för permanenta samverkansfunktioner på de olika basmuseerna. En annan är att samla sådana uppgifter hos något av basmuseerna. Ytterligare en lösning kan vara att administrativt knyta någon form av samverkanskansli till kulturrådet, men då med en egen ledningsfunktion åtskild från rådet och dess styrelse.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer tar upp frågan om förslaget om en arbetsgrupp bestående av cheferna för basmuseerna som föreslås skall tillsättas av regeringen. En viktig uppgift för gruppen skall enligt förslaget vara att närmare precisera basmuseiuppgifterna. Ämbetet framhåller att basmuseernas speciella ansvar är riktat mot landets museer. De uppgifter som läggs på basmuseigruppen är därmed av vitalt intresse för museerna ute i landet och speciellt för länsmuseum som på det regionala planet i sin tur har en sorts basmuseiansvar. Många länsmuseum har dessutom specialiserat sig inom vissa ämnesområden och svarar därmed för en form av centralmuseifunktion. För länsmuseum bör det därför vara angeläget att delta i den utvecklings- och samordningsdiskussion som skall äga rum i den föreslagna basmuseigruppen. I en sådan samverkan borde också riksantikvarieämbetet ingå eftersom kulturminnesvården griper in i alla länsmuseum och ett flertal basmuseers verksamhet. Ämbetet anser för övrigt att mängden av arbetsgrupper inger tvekan. Inte minst för länsmuseum som deltar i olika former av samarbete inom kulturminnesvården och museiväsendet kan det vara betydande med alltför många engagemang.

Statens konstmuseer anser att kulturrådets förslag till framtida samarbete gäller enbart samarbete mellan basmuseerna. Det intressanta samspelet mellan museerna centralt-regionalt- lokalt, som tidigare framställt som en fruktbar utvecklingsväg inom svenskt museiväsende lyser helt med sin frånvaro. Ett stärkande av det sektorsvisa samarbetet skulle enligt konstmuseernas uppfattning ge ett bättre resultat än de många förslagen till samarbete över sektorsgränserna. En betoning av värdet av regionalt verkamma samrådsgrupper och betydelsen av arbetsgrupper och projekt inom sektorerna skulle ha varit värdefull. Slutligen betvivlar konstmuseerna värdet av utrednings- och sammanträdesarbete i den omfattning och till de kostnader som förslagen innebär och menar att de resurser som reserveras skulle kunna genereras och utnyttjas med betydligt påtagligare resultat om de fördelades direkt på institutioner med livskraftiga idéer och program.

Enligt *livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet* föreslår utredningen en rad nya arbetsgrupper som ett medel att föra viktiga frågor vidare. Myndigheten ifrågasätter om denna arbetsform vid alla tillfällen är de ideala och mest ändamålsenliga. I flera fall skulle i stället

ökade anslag t. ex. vad gäller informationsteknologi kunna tillföras museerna direkt över kulturrådets engångsanslag. Angeläget är att om man väljer arbetsgruppen som arbetsform de praktiska resultaten redovisas kontinuerligt och helst i en annan form än den traditionella redovisningen av statliga utredningar.

Statens sjöhistoriska museum framför synpunkter på förslagen om nya samverkansgrupper. Många av förslagen är angelägna men museet vill ändå ifrågasätta mängden av samarbetsgrupper med alltför generellt hållna direktiv och anser att utarbetade förslag saknas. I flera av grupperna ingår även Svenska museiföreningen, vilken dessutom åläggs en rad utredningar. Museet föreslår att förutsättningarna härför, ekonomiskt och organisatoriskt, noga beaktas. Det är också viktigt att man vid val av representation i dessa arbetsgrupper noga ser till var inom museivärlden det finns speciella kunskaper och idéer att ta fasta på.

UHÄ anser att det finns skäl att universitetsmuseerna uppmärksammas som samarbetspartners i de föreslagna samarbetsgrupperna och utvecklingsprojekten.

Det är *Göteborgs museers* erfarenhet att man inte bör lägga för många uppgifter av konsultativ eller utredande natur på museerna. Kulturrådet är bättre ägnat att svara för sådana uppgifter. Därför föreslår Göteborgs museer att i princip expertfunktioner, som berör mer än en sektor av museiverksamheten, bör vila på kulturrådet.

Riksförbundet för hembygdsvård uppskattar den strävan till ökat samarbete centralmuseerna emellan som utredningen visar. Huruvida detta åstadkoms genom att inrätta en rad nya samarbetsgrupper och förstärka de redan existerande, ställer riksförbundet sig tveksam till. Att på detta sätt formalisera umgängesformerna på toppnivå under kulturrådets hägn medför risk för byråkratisering.

Landstingsförbundet tar upp förslaget att en arbetsgrupp bestående av basmuseichefer skall precisera basmuseirollen. Förbundet betonar att en sådan arbetsgrupp bör kompletteras med företrädare för de regionala museerna. Det måste framför allt vara de lokala och regionala museernas behov av stöd som skall vara vägledande när det gäller att konkretisera basmuseernas serviceuppgifter. Även *Länsmuseernas samarbetsråd* liksom ett antal regionala museer anser att i samarbetsgruppen för precisering av basmuseirollen bör ingå representanter för landets övriga museer.

Kulturrådets förslag att Göteborgs museer och Malmö museer förs upp som särskilda anslagsposter under anslaget Bidrag till regionala museer och samtidigt erhåller en resursförstärkning tas upp av framför allt de regionala museerna. Dessa museer avstyrker en höjning av anslagen till Göteborgs museer och Malmö museer. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* tillstyrker förslaget att Göteborgs museer och Malmö museer ges en särbehandling. Inte minst viktigt är detta genom att de i vissa avseenden har samlingar som är av "riksskarakter". Det kan samtidigt ifrågasättas om inte dessa museer bör behandlas helt fristående från länsmuseerna och under ett särskilt anslag. *Länsmuseernas samarbetsråd* beklagar att kulturrådet inte behandlat frågan om statsbidragen till länsmuseerna. Den ensidiga höjningen av bidragssumman till Göteborgs museer

och Malmö museer vill samarbetsrådet kraftigt ifrågasätta eftersom flera läns museer befinner sig i sämre ekonomiskt läge. *Göteborgs museer* anser att kulturrådets förslag att redovisa bidragen till Göteborg och Malmö under särskilda anslagsposter är en stor fördel. Det innebär att frågan om bidrag till Göteborgs museer kan uppmärksammas särskilt och utifrån dessa museers egna förutsättningar. Göteborgs museer har även hemställt att regeringen tar initiativ till en särskild utredning rörande samverkan mellan statens etnografiska museum och Göteborgs etnografiska museum.

3. Museerna som informations- och kunskapskälla (4.1)

För att uppnå en utveckling på det informationsteknologiska området krävs enligt kulturrådet dels samarbete mellan museerna, dels kompetensstöd, utbildning och ekonomiska resurser för utvecklingsarbete och anskaffning av utrustning. Ett samarbete mellan museerna ger möjligheter att nå resultat till lägre kostnader än om varje museum agerar enskilt.

Arbetet bör ledas av en arbetsgrupp under i första hand en femårsperiod och sträva efter att skapa ett nationellt, integrerat system. Kulturrådet avser att ta administrativt och ekonomiskt ansvar för gruppens arbete.

Kulturrådets problemanalys och förslag välkomnas av remissorganen.

Flertalet remissinstanser understryker behovet av ett samordnat utvecklingsarbete när det gäller användningen av informationsteknologi i museiarbetet och stödjer förslaget om en arbetsgrupp. *Göteborgs museer* betonar att det är en fåtalig krets inom museerna som har egna erfarenheter av den moderna informationsteknologin och att det därför är en uppgift för kulturrådet att sammanställa och söka sprida erfarenhet och att ta initiativ till att pröva och sätta denna teknik i verket.

Om målet skall vara ett integrerat nationellt muscisystem råder delade meningar. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* ifrågasätter om inte sambandet mellan museer och andra samhällsområden kan vara viktigare än heltäckande samband inom museiområdet. *Etnografiska museet* anser att kontakten mellan basmuseerna och regionala museer är viktigare än samordning mellan basmuseerna. *Statens musiksamlingar* pekar på konflikten mellan ett nationellt enhetligt system med utgångspunkt i minsta gemensamma nämnare för olika föremålskategorier och internationella system med hög precision inom resp. specialområde. *Landstingsförbundet* framhäver fördelarna med regionalt samordnade system över verksamhetsgränser och *statens konstmuseer* varnar för storskaliga system och förordar i stället flera småskaliga.

Statskontoret har i ett längre yttrande pekat på sådana faktorer som hittills utgjort hinder för museernas utnyttjande av informationsteknologi. Man delar kulturrådets uppfattning att ett samarbete mellan museerna är nödvändigt men finner samtidigt att kulturrådet inte tillräckligt klarlagt förutsättningarna och villkoren för det fortsatta arbetet. Statskontoret anser att det behövs en ytterligare utredningsinsats varvid problem och krav bör konkretiseras och olika ambitionsnivåer och alternativ värderas.

Samlingsområden (4.2.1)

Kulturrådet föreslår att 1946 års regeringsbeslut avseende museernas samlingsområden upphävs. Kulturrådet anser det inte angeläget att uppnå enhetlighet och överensstämmelse vad gäller museernas samlingsområden genom förändringar i instruktioner och stadgar utan anser att dessa bör vara allmänt formulerade. Man förespråkar frivillig samordning av insamlingsverksamheten t. ex. genom SAMDOK.

Dessa förslag stöds av flertalet remissinstanser, däribland *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens musiksamlingar, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, naturhistoriska riksmuseet, statens sjöhistoriska museum, Göteborgs museer och Kommunförbundet.*

Malmö museer och *Länsmuseernas samarbetsråd* efterlyser i detta sammanhang principer för gallring av föremålsbestånden.

Svenska museiföreningen och *Kristianstads länsmuseum* önskar att centralmuseernas insamlingsansvar formuleras i insamlingsprogram för resp. museum.

Länsmuseerna i Jönköpings, Jämtlands och Värmlands län avvisar kulturrådets förslag att museernas direktiv bör vara allmänt formulerade. Dessa bör i stället ange en klart avgränsad verksamhetsinriktning.

Registrering och dokumentation (4.2.2)

Kulturrådet ser SAMOREG-systemet (system för dokumentation av museernas föremålssamlingar) som en grundsten i arbetet med en nationellt samordnad registrering och dokumentation. En vidareutveckling av systemet förespråkas, bl. a. genom utformandet av ett ADB-system för SAMOREG. Det anses angeläget att arkivalier och litteratur behandlas likartat med föremål och bilder. Vidare betonar kulturrådet behovet av utbildning och vidareutbildning inom området registrering och dokumentation. Synsätt och förslag med relevans för kap. 4.2.2 redovisas även i avsnitt 4.1 bl. a. om samarbetsgrupper.

Förslagen biträds av flertalet instanser bl. a. *statens konstmuseer, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, etnografiska museet, statens sjöhistoriska museum, Göteborgs museer och Malmö museer, Svenska museiföreningen* och *Länsmuseernas samarbetsråd*. *Riksarkivet* framhåller vikten av samordning mellan museernas och bibliotekens informationssystem. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* och *Länantikvarieföreningen* efterlyser motsvarande samordning avseende museer- kulturminnesvård. *Statens musiksamlingar* uppmärksammar svårigheterna för resurssvaga specialmuseer att parallellt arbeta med ett nationellt och ett internationellt dokumentationssystem. *Statskontoret* förespråkar ytterligare utredning kring en nationell ADB-strategi på museiområdet.

Naturvårdsverket påpekar att museerna bör ta ett visst ansvar för arkivering av icke-materiella data t. ex. mätdata om miljön. *Humanistisk-sam-*

hällsvetenskapliga forskningsrådet poängterar att museernas dokumentation måste vara forskningsrelevant och efterlyser tätare kontakter mellan dokumentatörer och forskare.

Vård och konservering (4.2.3)

Kulturrådet ser positivt på utvecklingen inom vård och konservering. Man anser att basmuseerna liksom konservatorslinjen i Göteborg i ökande utsträckning bör tillhandahålla rådgivning inom området. Vad avser en museiservice – gemensam upphandling för museerna – ser kulturrådet stora fördelar med detta och är beredda att stödja en utredning i frågan. Kulturrådet föreslår också att vård och konservering skall ingå i ett planerat utbildningsprogram för museipersonal.

Flertalet remissinstanser biträder kulturrådets förslag såsom *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens musiksamlingar, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, etnografiska museet, Malmö museer, TCO, SACO/ISR, Svenska museiföreningen och Länsmuseernas samarbetsråd.*

Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet och etnografiska museet menar i anslutning härtill att basmuseernas rådgivningsverksamhet kommer att kräva stora resurstillskott både vad avser kompetens och ekonomiska resurser.

UHÄ samt *TCO* anför att de synsätt och riktlinjer som formulerats i *Vårda! Bevara!* uppmärksammas i för liten utsträckning av kulturrådet. *Statens sjöhistoriska museum* förespråkar ytterligare utredning kring såväl vård och konservering som museiservice.

Forskning (4.2.4)

Kulturrådet anser att basmuseerna, naturhistoriska riksmuseet undantaget, har ett likartat forskningsansvar och föreslår att detta kommer till uttryck i deras instruktioner och stadgar. Man ser ett behov av särskilda forskartjänster vid basmuseerna men ser detta långsiktigt och lägger inte något förslag i frågan. Kulturrådet anser vidare att museerna kan främja forskningen genom att hålla material tillgängligt för forskare samt initiera forskning genom att redovisa sina kunskapsbehov. Behovet av en ämnesbaserad kunskapsutveckling anser kulturrådet kan behandlas inom ramen för det forum för idédiskussioner kring museernas framtida samhällsroll som kulturrådet avser att ta initiativ till. Kulturrådet föreslår också samarbetsgrupper vid basmuseerna med representanter för bl. a. forskningsinstitutioner och regionala museer. Kunskapsuppbyggnaden avseende museernas metodarbete vill kulturrådet främja genom ett permanentande av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets professur i museologi, som föreslås knytas till ett museum. Kulturrådet vill också prioritera arbete inom museisociologi och museipedagogik. Undersökningar av stort allmänt kulturpolitiskt intresse kan påräkna visst finansiellt stöd.

Kulturrådets förslag tillstyrkes av flertalet instanser bl. a. *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens musiksamlingar, livrust-*

kammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, etnografiska museet, UHÄ, humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Nordiska museet, Göteborgs museer, Malmö museer, Kommunförbundet, Landstingsförbundet, SACO/SR och Svenska museiföreningen.

Livruskammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet anför i anslutning till sitt tillstyrkande att möjligheter för personal att periodvis friställas för forskning vore en lämpligare lösning än nya forskartjänster. Viss skepsis mot nya forskartjänster redovisas även av bl. a. *statens konstmuseer* och *UHÄ*.

Statskontoret ifrågasätter om museerna skall bedriva egen forskning medan *statens sjöhistoriska museum* påpekar att universiteten bedriver mycket lite forskning på deras speciella område. *Länsmuseernas samarbetsråd* föreslår att museerna skall kunna få forskningsmedel på samma villkor som universitetsinstitutioner. *Samarbetsrådet* och flertalet *länsmuseer* påpekar att forskartjänster vid basmuseerna bör ses som en förutsättning för att dessa skall kunna ge service till museerna ute i landet.

Konstvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet önskar i detta sammanhang och mot bakgrund av licentiatsexamens återinförande, att de vetenskapliga behörighetskraven preciseras vad avser tillsättandet av museitjänster.

Säkerhet (4.2.5)

Kulturrådets förslag är att arbetsgruppen för museisäkerhet (MUSÄK) även i fortsättningen skall svara för central rådgivning inom säkerhetsområdet. Ansvaret för säkerheten vid det enskilda museet ligger dock alltid på museichefen. MUSÄK:s erfarenheter förmedlas till museerna via kulturrådet och museernas representanter i gruppen.

Kulturrådets förslag biträds av dem som yttrar sig över förslaget, däribland *riksarkivet, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens musiksamlingar, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, etnografiska museet, statens sjöhistoriska museum, humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Göteborgs museer, Malmö museer, Kommunförbundet och Länsmuseernas samarbetsråd. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* tillägger i sitt yttrande att MUSÄK bör domineras av museisakkunniga samt, liksom *Svenska museiföreningen*, att dåliga magasin och underhållsmöjligheter är ett större problem än stölder. *Svenska museiföreningen* påpekar också att det stöldsäkra museet måste övervägas även ur estetiska och kulturpolitiska synpunkter.

Utställningar och depositioner (4.2.6)

Kulturrådet föreslår att vandringsutställningsverksamheten förbättras ytterligare genom ett utökat samarbete mellan basmuseerna, de statliga specialmuseerna och Riksutställningar. I detta sammanhang ställs ett extra resurstillskott om högst 300 000 kr. ur kulturrådets engångsmedel för budgetåret 1987/88 i utsikt, avsett för produktion av vandringsutställningar.

Vidare förespråkar kulturrådet att ett gemensamt synsätt vad gäller hyressättning och liknande eftersträvas i samband med vandringsutställningar. Riksutställningar bör genom kontakter och kunskapsspridning, ytterligare bidra till utvecklingen av samarbetet kring uppbyggnaden av basutställningar. Vad avser museernas försäkringsfrågor hänvisar kulturrådet till pågående utredning inom utbildningsdepartementet.

Förslagen tillstyrkes av flertalet instanser som yttrar sig i ämnet, däribland *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, naturhistoriska riksmuseet, statens sjöhistoriska museum, Riksutställningar, Göteborgs museer och Malmö museer* samt *Svenska museiföreningen*.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer förutsätter här väsentligt större resurser än föreslagna 300 000 kr. *Statens konstmuseer, RRV och etnografiska museet* anser att museerna själva i större utsträckning bör producera vandringsutställningar, varvid statens konstmuseer tillägger att de föreslagna extramedlen bör fördelas direkt till basmuseerna. RRV anser att Riksutställningar bör specialisera sig på utställningsteknik och distribution. *Statens musiksamlingar* och *Länsmuseernas samarbetsråd*, bland andra, påpekar att vandringsutställningsproduktion bör ses som en del av den ordinarie verksamheten och att medel därför årligen måste avsättas i budgeten.

Undervisning och folkbildning (4.2.7)

Förutom att poängtera museernas och Riksutställningars ansvar för sina resp. områden vad avser undervisning och folkbildning anser kulturrådet det angeläget med ett sammanhållet utvecklingsarbete kring museipedagogiska frågor. Kulturrådet föreslår därför bildandet av en museipedagogisk samarbetsgrupp med representanter för museer, Riksutställningar, föreningen för undervisning och information vid svenska museer (FUISM), SÖ och kulturrådet. Gruppen förutsätts samarbeta med folkbildningsförbundets kommitté för folkbildning och museer. Kulturrådet hänvisar i övrigt till förslag i avsnitten 1.3, 5.2.4 och 5.4 i Museiförslag.

Förslagen tillstyrks av bl. a. *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens musiksamlingar, etnografiska museet, Göteborgs museer och Malmö museer, Kommunförbundet, Länsmuseernas samarbetsråd, föreningen för undervisning och information vid svenska museer (FUISM) och Upplands länsmuseum* samt *föreningen Sveriges unga humanister*, som betonar vikten av kontinuerlig information till skolorna om museernas utbud. *Göteborgs museer* ser förslaget om en museipedagogisk samarbetsgrupp som ett av utredningens viktigaste och pekar på brister avseende litteratur och dokumentation av erfarenheter på området. *SACO/ISR* understryker vikten av samarbete på alla nivåer med skola och hembygdsarbete i dessa frågor. Vikten av en klar rollfördelning mellan Riksutställningar och den nya museipedagogiska gruppen påtalas av *Svenska museiföreningen*. Tveksamhet inför inrättandet av en sådan grupp redovisas av *Länsmuseerna i Jämtlands och Jönköpings län*, som menar att utvecklingsarbetet bör ske inom museerna.

Kulturrådet noterar att museernas publikationer liksom diabilder, videofilmer och föremålsreproduktioner är viktiga komponenter i deras kulturutbud och kunskapsförmedling. Med anledning härav uttrycker kulturrådet önskvärdheten av en periodisk katalog, kanske med karaktär av "post-orderkatalog", från museerna i landet över deras utbud enligt ovan. Man förklarar sig beredda att ge Museiföreningen engångsmedel för en studie och ekonomisk analys av förutsättningarna för en museiförlagsservice.

Dessa förslag tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna t. ex. *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens musiksamlingar, etnografiska museet, Kommunförbundet, Svenska museiföreningen* liksom *Länsmuseernas samarbetsråd* och flertalet länmuseer. Etnografiska museet erinrar här om en tidigare idé om lånemöjligheter för finansiering av en trycksaks grundproduktionskostnader.

Värmlands länsmuseum efterlyser centrala bidrag till museer som i dag har låg eller obefintlig produktion av publikationer och varor.

Livruskammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet redovisar dåliga erfarenheter av flera sammanslagningar i förlagssammanhang och varnar för byråkratisering.

Statistik (4.2.9)

Statistik om museernas verksamheter är ett viktigt underlag för planering och utvärdering. Uppgifter om museibesökare och museibesöksvanor är därtill av betydande allmänt kulturpolitiskt intresse. Mot bakgrund härav föreslår kulturrådet att museistatistiken på sikt bör bli en statligt finansierad statistikgren såsom t. ex. folkbibliotekens och studieförbundens verksamhetsstatistik. Vidare föreslås att statistiska centralbyrån (SCB) får det formella ansvaret samt produktionsansvar för denna statistik och att SCB:s arbete tillförs ämneskompetens samt musei- och kulturpolitiska bedömningar genom samarbete med Svenska museiföreningen, kulturrådet, Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Kulturrådet förespråkar en årlig publicering av statistik med fördjupningar vart tredje år. Denna statistik skulle även innefatta t. ex. Riksutställningar och kommunala konsthallar.

Ingen remissinstans redovisar några invändningar mot dessa förslag. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* önskar att man studerar hur effektivitet, produktivitet samt intäkter och kostnader kan redovisas för jämförelser över museifältet samt betonar vikten av integrering av museistatistik och kulturminnesvårdsstatistik.

5. Särskilda utvecklingsprojekt (4.3)

De remissinstanser som yttrat sig över avsnittets förslag är överlag positiva, t. ex. *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens musiksamlingar, livrustkammaren, Skoklosters slott*

och Hallwylska museet, naturhistoriska riksmuseet, etnografiska museet, UHÄ, SIDA, statens invandrarverk, SACO/SR och naturvårdsverket.

Några instanser t. ex. statens konstmuseer, UHÄ och Svenska museiföreningen efterlyser ett projekt inom konstområdet och föreningen påpekar att endast tre av kulturrådets föreslagna sex utvecklingslinjer återspeglas i de fyra föreslagna projekten. Flera instanser bl. a. rikantikvarieämbetet och statens historiska museer, läns museernas samarbetsråd, Malmö museer, Riksförbundet för hembygdsvård och TCO är kritiska mot förslagens koncentration på Stockholms centralmuseer och önskar en starkare betoning av de regionala och lokala nivåerna samt forskarsamhällets roll vid projektens utformning och genomförande. UHÄ efterlyser ett historiskt perspektiv i alla projekt och ser samverkan med forskare inom t. ex. arkeologi, etnologi och ekonomisk-historia som en förutsättning för projektet.

Nya perspektiv på den svenska historien

Rikantikvarieämbetet och statens historiska museer pekar på arbetet med regionala kulturminnesvårdsprogram som en viktig kunskapskälla och den historiska utvecklingen inom samhällssektorer som påverkat den fysiska miljön, samt pekar på vikten av att lyfta fram nordens gemensamma historia samt förhållandet "rikshistorien" och de regionala historiebilderna. Rikantikvarieämbetet och statens historiska museer ställer sig tveksamt till att presentera östra stallflygeln som utställningslokal.

Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet varnar för en institutionalisering av projektet. Naturhistoriska riksmuseet betonar vikten av att kulturbudskapets utveckling belyses i projektet. Nordiska museet är positivt men ser t. ex. Kulturhuset som ett bättre val av lokal. Jämtlands länsmuseum finner det omotiverat att historiprojektet förläggas utanför de befintliga museerna.

Ekologisk kunskapsspridning

Rikantikvarieämbetet och statens historiska museer delar kulturrådets uppfattning om behovet av att ekologiska kunskaper beaktas i samhällsplaneringen och stöder projektet ekologisk kunskapsspridning. Man understryker att ett projekt om människan och dess miljö är en uppgift för kulturhistoriker likaväl som för ekologer och naturhistoriker. Denna åsikt framförs även av Skansen. Naturhistoriska riksmuseet ser ekologiprojektet som mycket angeläget och ser det som väsentligt att läns museerna kommer med i ett projektsamarbete. Man ser det som naturligt att Skansen blir bas för bl. a. experiment och metodikprovning.

Naturvårdsverket är positivt men ser det som oriktigt att använda medel från programmet "åtgärder mot försurningen" till det föreslagna ekologiprojektet, som syftar mycket vidare och inte såsom ovannämnda anslag direkt till konkreta miljövårdsåtgärder.

Nordiska museet tillstyrker och ser lantbruksuniversitetet som en kompetens att ta i anspråk för projektet.

TCO är tveksamt till Skansen som bas för ekologiprojektet. I stället förespråkas det humanekologiskt specialiserade Göteborgs naturhistoriska museum, som *TCO* anser skall förstatligas och bli humanekologiskt basmuseum.

Länsmuseernas samarbetsråd ser ekologiprojektet som mycket viktigt och pekar på att friluftsmuseer och museianläggningar i landskapet, t. ex. naturrum, har stort behov av basmuseikompetens rörande t. ex. kulturhistoriska odlingsväxter.

LO anser att kommuner och folkparker bör ha en roll i ekologiprojektet.

Sverige och tredje världen

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer finner projektet intressant och pekar på erfarenheter från bl. a. Islamutställningen och biståndsarbete i östafrika rörande museiverksamhet och kulturminnesvård.

Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet förespråkar att det historiska perspektivet i projektet riktas mot hela Europas förhållande till tredje världen.

Etnografiska museet tillstyrker och ser SIDA som naturlig samarbetspartner.

Även *Göteborgs museer* är positiva och efterlyser i detta sammanhang förslag om formerna för samverkan mellan rikets två etnografiska museer.

SIDA tillstyrker men betonar att man inte har några administrativa resurser att ställa till förfogande. *SIDA* ser sig medverka i projektet främst genom kunskapsresurser och kontakter i tredje världen samt genom ett visst ekonomiskt stöd.

Invandrarnas kulturer

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer betonar vikten av att kommunerna engageras i detta projekt. *Statens konstmuseer* delar kulturrådets uppfattning om arbete kring invandrarnas kulturer och hänvisar till att statens konstmuseer vid upprepade tillfällen gjort utställningar från länder med stor emigration till Sverige varvid nämns bl. a. Italien och Finland.

Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet pekar återigen på det historiska perspektivets vikt exemplifierat genom 1600-talets invandring, som hade stor betydelse för epokens kulturella blomstring, synliggjort i bl. a. Skokloster.

Etnografiska museet är positivt och nämner att man har kontakter med flera invandrarorganisationer genom redan pågående verksamhet rörande invandrare från utomeuropeiska områden.

Statens invandrarverk tillstyrker men anser föreslagna medel som otillräckliga. Verket betonar vikten av att museerna tar hänsyn till invandrades bristande språkkunskap i sin verksamhet.

TCO framför i detta sammanhang åsikten att Göteborgs Etnografiska museum bör förstatligas och inrikta verksamheten på invandrarkulturer.

Kulturrådets tankar på att initiera ett forum för idédiskussioner om museernas framtida samhällsroller mottas positivt av bl. a. *statens konstmuseer*, *etnografiska museet* och *Malmö museer*. *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* och *Umeå universitet* anser att även universitetsrepresentanter bör ingå i forumet. *Svenska kommunförbundet* framhåller att kommunala museer och kommuner bör beredas tillfälle att delta i gruppens arbete.

Riksantikvarieämbetet och *statens historiska museer* anser att ett forum för idédiskussioner mer bör ses som ett komplement och ett stöd till museernas eget idéarbete än en institution i sig.

Föreningen Sveriges landsantikvarier menar att idédiskussioner knappast blir fruktbara utan anknytning till bestämda situationer i det praktiska museiarbetet. *Livrustkammaren*, *Skoklosters slott* och *Hallwylska museet* anser att sådana diskussioner bör arrangeras i friare former än vad en arbetsgrupp medger.

7. Organisatoriska frågor

Kulturrådets förslag om ett fortsatt utredningsarbete med sikte på en delning av myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer kommenteras av flera remissinstanser.

Riksantikvarieämbetet och *statens historiska museer* anser att den nuvarande organisationen har de bästa förutsättningarna att på central nivå ta till vara samarbetsmöjligheterna för kulturminnesvården och museerna. Med ett bibehållet samband är det lättare att utveckla långsiktiga program för att sprida kunskap och skapa medvetenhet om kulturarvet och de historiska sammanhangen. Det ger också bättre utgångspunkter för att möta de kommunala och regionala museernas önskemål om råd och vägledning. Ett fortsatt samband mellan riksantikvarieämbetet och statens historiska museer utesluter inte att man bygger ut samverkan med andra centrala museer. *Museidirektören vid historiska museet* har i ett särskilt yttrande framfört att en sammanhållen organisation medför svårigheter för historiska museet att klart profilera sig som centralmuseum, att den lätt skapar konkurrens vid fördelning av anslag och att den är byråkratisk.

RRV, *statens musiksamlingar*, *statens sjöhistoriska museum*, *Riksutställningar* och *Göteborgs museer*, tillstyrker förslaget om fortsatt utredningsarbete med sikte på en delning. Även *LO* anser att övervägande skäl talar för en delning.

Allmänt negativa till kulturrådets förslag är *Riksförbundet för hembygdsvård* och *Svenska arkeologiska samfundet*. *UHÄ* anser att den odelade myndighetens betydelse för forskningen bör tillmätas stor vikt när organisationsfrågan avgörs. Denna åsikt stöds av de arkeologiska institutionerna vid universiteten i Stockholm och Umeå. Även *Nordiska museet* framhåller myndighetens gemensamma vetenskapliga bas och de många gemensamma resurserna, som inte bör dubbleras.

SACO/SR avstyrker delning med motivering att kulturrådets förslag saknar en helhetssyn på kulturminnesvårds- och museiområdet.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anser att kulturrådets förslag borde ha varit mer genomarbetat. *TCO* menar att ett fortsatt utredningsarbete om riksantikvarieämbetet och statens historiska museer måste ske förutsättningslöst, där samtliga funktionssamband blir belysta.

Svenska museiföreningen framhåller att det är svårt att ta ställning utifrån kulturrådets underlag. Föreningen pekar också på att diskussion förs i läns museer och kommunala museer om hur kulturminnesvårdsinsatserna skall kunna integreras i den utåtriktade verksamheten.

Enligt *statskontorets* mening finns en risk för att frågorna behandlas utifrån ett alltför internt perspektiv och att krav och behov från omvärlden inte tillräckligt tillgodoses. Statskontoret anser därför att kraven på riksantikvarieämbetet som sektorsmyndighet närmare behöver belysas sett i relation till andra centrala myndigheter, till den regionala nivån och de kommunala organen liksom konsekvenserna av detta för myndighetens organisation i stort.

Länsmuseernas samarbetsråd framhåller att väsentligare än frågan om delning är det att finna former för samverkan mellan kulturminnesvården och de tre närmast berörda centrala museerna: Nordiska museet, historiska museet och Sveriges Tekniska museum. En utredning om förhållandet mellan riksantikvarieämbetet och statens historiska museer bör därför vidgas till att omfatta kulturminnesvårdens totala relationer till museerna. Liknande synpunkter framförs av *Föreningen Sveriges landsantikvarier*.

Nordiska museet (5.2.2)

Kulturrådet har i avsnitt 5.1 föreslagit att Nordiska museet skall få ställning som basmuseum. Till skillnad från de övriga basmuseerna som är statliga utgör Nordiska museet en självständig stiftelse. Ur vissa aspekter anser kulturrådet att det vore ändamålsenligt om Nordiska museet hade samma verksamhetsform som de andra basmuseerna, men rådet avstår från att lämna något förslag om förstatligande. En ytterligare anpassning av museet till det statliga regelsystemet bör emellertid ske så till vida att statliga arkivföreskrifter och bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingars offentlighet skall tillämpas vid Nordiska museet när det gäller ärenden som avser myndighetsutövning. Slutligen föreslår kulturrådet att chefen för Nordiska museet i framtiden bör utses av regeringen.

Av det fåtal remissinstanser som yttrat sig anser *RRV*, *statskontoret* och *TCO* att frågan om ett förstatligande av Nordiska museet bör prövas på nytt. Som motiv för detta anförs dels museets nya roll som basmuseum, dels statens långtgående ekonomiska ansvar för verksamheten. *Länsmuseernas samarbetsråd*, som har goda erfarenheter av stiftelseformen, anser dock att de museer som redan är stiftelser bör förbli sådana och att man även bör överväga att göra de nuvarande statliga museerna till stiftelser.

RRV och *riksarkivet* tillstyrker en ytterligare anpassning av museet till det statliga regelsystemet. Mot detta har *Nordiska museet* ingen principiell

erinran, men ifrågasätter det praktiska värdet av en sådan formell förändring. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* tillstyrker förslaget att chefen för museet bör utses av regeringen.

Sveriges Tekniska museum (5.2.3)

Kulturrådet konstaterar att problemen för museet är av skilda slag. Det gäller önskemålet att höja ambitionsnivån till att bli ett teknologiskt och vetenskapligt center, behovet att skapa en bättre fördelning av ansvar och att få en rimlig ekonomisk grund utan att bli för beroende av stöd från näringslivet.

På samma sätt som för Nordiska museet föreslår kulturrådet en ytterligare anpassning av Sveriges Tekniska museum till det statliga regelsystemet. Vidare föreslår rådet att statens inflytande i museets styrelse bör öka samt att museets chef i framtiden bör utses av regeringen.

Landsantikvarieföreningen anser att det klart bör uttalas att Sveriges Tekniska museum äger huvudansvaret för teknisk-historisk dokumentation och forskning. *Malmö museer* hävdar att det borde övervägas om inte museet skall ha funktion som basmuseum med sektorsansvar. Denna uppfattning har också *Sveriges Tekniska museum* som hänvisar till sitt traditionella sektorsansvar för teknik, teknikhistoria och industriell utveckling, som utgör tungt vägande element i landets kulturhistoria.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, SACO/SR samt *Svenska Museiföreningen* anser att statens inflytande i museets styrelse bör öka och *SACO/SR* tillstyrker förslaget att museets chef utses av regeringen. Till dessa förslag ställer sig *Sveriges Tekniska museum* helt avvisande och hävdar att vare sig statsbidragets reella andel av den ekonomiska omslutningen eller styrningen av verksamhetsinnehållet motiverar någon förändring. *Statskontoret* anser att det med nuvarande stiftelsekonstruktion bör vara stiftelsens styrelse som utser museets chef.

Riksställningar (5.2.4)

Kulturrådet föreslår inte någon genomgripande förändring i Riksställningars verksamhet men anser att en viss tyngdpunktsförskjutning bör ske. Rådet föreslår att Riksställningar tar initiativ till att samråd kommer till stånd som garanterar ett kontinuerligt samarbete kring produktionen av vandringsutställningar. För en bedömning av behovet av ett dokumentationscentrum för utställningsområdet föreslår kulturrådet att Riksställningar utreder frågan och pekar slutligen på det angelägna i att Riksställningar delar med sig av den kontinuerligt växande kunskapen om utställningsmediet.

Arkitekturmuseet anser att den förändrade resursbalansen inom museivärlden borde ha lett till en mer förutsättningslös omprövning av Riksställningars roll och resurser. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, etnografiska museet m.fl. remissinstanser* välkomnar förslagen om en tyngdpunktsförskjutning i verksamheten mot ökad samverkan och övertagande av museiproducerade utställningar.

Länsmuseernas samarbetsråd betonar det väsentliga i att en ökad samverkan inte enbart bör gälla de centrala utan även de regionala museerna. *Riksutställningar* är mycket positiv till utredningens slutsatser och finner dessa väl motiverade. *Nordiska museet* anser att det är nödvändigt att *Riksutställningar* håller god kontakt med utställningsmediets tekniska utveckling utomlands och tanken på ett dokumentationscentrum får också stöd av *riksantikvarieämbetet*, *sjöhistoriska museet*, *Kommunförbundet m. fl. remissinstanser*.

8. Ledningsfrågor (5.3)

Kulturrådet rekommenderar att minst två platser reserveras för representer för regionala och lokala museer i basmuseernas styrelser.

Rekommendationen tillstyrks av bl. a. *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer*, *Svenska museiföreningen* och *länsmuseernas samarbetsråd*. Dessa anser att företrädarna för regionala och lokala museer bör vara förtroendevalda och inte tjänstemän. *Svenska kommunförbundet* och *TCO* tillstyrker rekommendationen.

Nordiska museet och *etnografiska museet* anser att en representant från regionala och lokala museer bör vara tillräcklig med hänsyn till att i styrelserna också bör finnas representation från helt andra områden än museiområdet.

Göteborgs museer anser att företrädare för kommunala museer bör utses efter hörande av kommunförbundet eller museiföreningen.

Kulturrådets förslag att förordnandetiden för chefer vid de centrala museerna skall vara sex år med möjlighet till omförordnande tillstyrks av *RRV*, *statskontoret*, *riksantikvarieämbetet* och *statens historiska museer*, *Livrustkammaren*, *Skoklosters slott* och *Hallwylska museet*, *etnografiska museet*, *Nordiska museet*, *Föreningen Sveriges länsantikvarier* och *statens konstmuseer*. Konstmuseerna anser dock att det kan vara svårt att rekrytera kompetenta chefer till specialmuseerna.

9. Fortbildning och vidareutbildning (5.4)

Kulturrådet föreslår att en särskild utbildningsgrupp får ansvar att fullfölja arbetet med att utarbeta ett utbildningsprogram för museerna.

Förslaget tillstyrks av *Malmö museer* och *Svenska museiföreningen*. *SÖ* och *Svenska kommunförbundet* framhåller att de önskar delta i arbetsgruppen. *Göteborgs museer* anser att personalorganisationerna bör delta i arbetet samt att de förtroendevaldas situation bör beaktas i utbildningsprogrammet.

Etnografiska museet menar att förslaget om en särskild utbildningsgrupp är bra, under förutsättning att varje museums särart och varje personalkategori speciella krav beaktas.

Länsmuseernas samarbetsråd anser att utbildning inom rena sakområ-

den kan organiseras enligt kulturrådets förslag. Samarbetsrådet önskar att man särskilt uppmärksammar utbildning av blivande museichefer.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer anser att en samordning mellan museerna bör koncentreras på utbildning av mer generell karaktär, som t. ex. inom museologi, förmedling, informationsteknik etc. För de mer ämnesspecifika utbildningsbehoven bör de centrala museerna ha ett avgörande ansvar i samarbete med universiteten.

10. Ekonomiska frågor (6)

Kulturrådet föreslår att basmuseernas anslag skall förstärkas med 400 000 kr. per institution samt att de centrala museerna undantas från besparingar.

Förslaget tillstyrks av flera remissinstanser bl. a. *naturhistoriska riksmuseet, Malmö museer* och *Svenska kommunförbundet*. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* anser att behovet av ekonomiska förstärkningar för de centrala museerna är mycket stort. Det räcker inte att undanta dem från fortsatta besparingar.

Etnografiska museet menar att behoven av medelförstärkningar vid etnografiska museet är större än vad kulturrådets förslag innebär. *Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet* anser att ett tillskott till basmuseerna inte får medföra några nedskärningar för specialmuseerna.

Göteborgs museer hävdar att en betydande del av verksamheten vid museerna i Stockholm bör bekostas av medel som anvisas av Stockholms kommun.

Kulturrådet föreslår särskilda rörliga medel för utvecklingsverksamhet.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer är positiva till förslaget. *Svenska museiföreningen* anser att det även framöver är motiverat med särskilda medel till film och video.

Kulturrådet föreslår en förstärkning av statens bidrag till Göteborgs museer och Malmö museer.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer tillstyrker att dessa museer ges en särbehandling.

Göteborgs museer anser att den föreslagna ökningen är för liten med hänsyn till den omfattande museiverksamhet som bedrivs i Göteborg. Man betonar dock att en ökning inte får göras på länsmuseumens bekostnad.

Malmö museer framhåller att förslaget, även om det är blygsamt, innebär en välkommen ökning av statsstödet.

Länsmuseernas samarbetsråd ifrågasätter höjning av bidrag till *Göteborgs museer* och *Malmö museer* eftersom flera länsmuseum befinner sig i sämre ekonomiskt läge. *Föreningen Sveriges landsantikvarier* stöder denna synpunkt.

Innehåll	Sida	Prop. 1986/87:97
Propositionen	1	
Propositionens huvudsakliga innehåll	1	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1987	2	
1 Inledning	2	
2 Bakgrund	2	
2.1 Tidigare utredningar och beslut	2	
2.2 Museisverige i dag	4	
3 Sammanfattning av kulturrådets förslag	5	
4 Allmänna utgångspunkter	6	
5 Museernas verksamhet	12	
5.1 Samlingsområden	12	
5.2 Museerna som informations- och kunskapskälla	13	
5.3 Vård och konservering	14	
5.4 Forskning	15	
5.5 Säkerhet	16	
5.6 Vandringsutställningar	17	
5.7 Undervisning och folkbildning	19	
5.8 Utbildningsfrågor	20	
5.9 Ledningsfrågor	20	
6 Museerna och den yttre kulturmiljön	21	
7 Särskilda utvecklingsprojekt	25	
8 Hemställan	28	
9 Anslagsberäkningar för budgetåret 1987/88	28	
10 Beslut	29	
Bilaga 1	Sammanfattning av Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende (rapport från kulturrådet 1986:3)	30
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över Museiförslag – kulturrådets överväganden och förslag angående de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende (rapport från kulturrådet 1986:3)	37